

Emina Bužinkić
Nikola Buković

**Politika za
mlade –
hrvatska i
europska
praksa**

Prosinac, 2009.

O publikaciji **5**

Politika za mlade na hrvatski način, Emina Bužinkić **9**

Politika za mlade – europski standardi, Nikola Buković **45**

Analiza lokalnih politika za mlade – praksa uključivanja mladih u društvene procese i političke odluke, Nikola Pandurić, Ana Preveden, Srećko Puhek **89**

Pozicijski dokument Mreže mladih Hrvatske o suradnji javnog i civilnog sektora u području razvoja lokalnih i regionalnih politika za mlade **115**

Pozicijski dokument Mreže mladih Hrvatske o Nacionalnom programu za mlade 2009.– 2013. **121**

Bilješke o autorima **128**

Urednica: **Emina Bužinkić**

Autori: **Emina Bužinkić, Nikola Buković**

Suradnici/e: **Nikola Pandurić, Ana Preveden, Srećko Puhek**

Lektura: **Anamarija Sočo**

Izdavač: **Mreža mladih Hrvatske**

Dizajn i tisak: **ACT Printlab, Čakovec**

Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva u skladu s Ugovorom br.421-02/08-PP-4/06. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva.

<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Grad Zagreb, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 726107.

ISBN 978-953-95173-4-0

0 PUBLIKACIJI...

Publikacija **'Politika za mlade – hrvatska i europska praksa'** nastala je u okviru jednogodišnjeg edukacijsko-istraživačko-zagovaračkog projekta 'Politika za mlade – korak dalje'. Opći cilj ovog projekta bio je potaknuti razvoj demokratskog građanstva putem sudjelovanja mladih u društvenim procesima koji se tiče unaprijeđenja kvalitete njihova života kroz doprinos razvoju politike za mlade u Hrvatskoj i na europskoj razini. Specifično, osnaživanjem mladih za politiku za mlade stvaraju se dugoročne promjene u političkoj participaciji mladih, kreativnoj razmjeni teorijskih i praktičnih iskustava u domeni politike za mlade, procesima umrežavanja i zajedničkih platformi djelovanja u Hrvatskoj i Europi. Projektom se nastoje ojačati zagovaračke aktivnosti mladih te suradnja institucija vlasti i civilnog društva.

Glavne aktivnosti ovog projekta bila su **tri edukacijska modula** o politici za mlade u Hrvatskoj, Europi i izazovima s kojima se ona susreće te o relevantnosti uloge mladih u procesima razvoja politike za mlade. Usporedo sa edukacijom radilo se na akcijskom istraživanju hrvatske politike za mlade te europskih politika i primjera dobre prakse politika za mlade i uključivanja mladih. Rezultati ovog skromnog istraživanja nalaze se u publikaciji koja se nalazi u vašim rukama. U edukacijskim i istraživačkim aktivnostima ovog projekta sudjelovalo je 15 mladih osoba iz organizacija mladih iz cijele Hrvatske čije radove objavljujemo u ovoj publikaciji. Polaznici edukacijskih modula sudjelovali su u izradi prvog pozicijskog dokumenta Mreže mladih Hrvatske o suradnji civilnog i javnog sektora koji donosimo u ovoj publikaciji.

Ova publikacija je prvi jedinstveni pokušaj sistematiziranja i kompariranja primjera dobre europske i hrvatske prakse u razvoju politike za mlade. Nadamo se da će ona stvoriti doprinos daljem razvoju koraka usmjerenih poboljšanju društvenog položaja mladih.

Zahvaljujemo se svima koji su doprinijeli stvaranju ove publikacije.

Mreža mladih Hrvatske

**POLITIKA ZA
MLADE NA
HRVATSKI NAČIN**

Emina Bužinkić

'Mladi su društvena skupina čija je integracija u društvo uvijek obilježena specifičnijim problemima na koje i oni i društvo u različitim socio-povijesnim razdobljima različito reagiraju. Istodobno, mladi su onaj segment populacije koja predstavlja nužan resurs za opstanak i razvoj svakog društva. Proces integriranja mladih u društvo označava ih kao jednu od najdinamičnijih društvenih skupina, zbog čega su uvijek intrigantan predmet istraživanja. Kada se mladima imanentno transformacija od djetinjstva do zrelosti smjesti u kontekst značajnih društvenih mijena kao što je globalizacija ili pak tranzicija, transformacija i konsolidacija društvenog poretka, ta istraživanja nisu samo zanimljiva nego i društveno potrebna. (Ilišin, Radin, 2007:9).

Mladi – prijepori između sadašnjosti i budućnosti

U nešto više od pedeset godina razvijaju se teorije o mladima kao specifičnoj društvenoj skupini i to uglavnom u ekonomski razvijenijim zemljama svijeta. Svakako te teorije potvrđuju i hrvatsku sliku populacije mladih. Mladi su iznimno heterogena društvena skupina obilježena unutarnjom raslojenošću ali i brojnim zajedničkim karakteristikama poput nastavka ozbiljnijeg procesa obrazovanja, ulaska u svijet rada i osamostaljivanja, te druga osobna postignuća. Najvažnija zajednička karakteristika mladih jest njihova dob, u većini zemalja svijeta postavljena od 15. godine života. Kad je o Hrvatskoj riječ, analize su već pokazale da je sociološki opravdano kao mlade promatrati populaciju od 15. do 30. godine života jer je najstarija dobna kohorta mladih (25. do 29. godine) po svojim

socijalnom obilježjima sličnija populaciji mlađoj od 25 nego onoj starijoj od 30 godina (Ilišin, Mendeš, Potočnik, 2003:40). Ipak, konsenzusa oko gornje dobne granice nema, one se kreću uglavnom između 25. i 35. godine života i to primarno ovisi o prosječnoj dobi završetka obrazovnog procesa, nalaženja stalnog zaposlenja i osnivanja obitelji.

U krugovima aktera koji djeluju u području jačanja politike za mlade, često se vode rasprave o prijeporu statusa mladih, jesu li oni **društveni resurs** ili **društveni problem**. Sasvim sigurno, oboje. Samo na temelju svakodnevne površne usporedbe statusa mladih i statusa starijih, zamjetan je marginalan društveni položaj mladih. I to kao posljedica ograničavanja mogućnosti za ekspresiju kreativnih i inovativnih potencijala mladih. Postoje dva međusobno komplementarna tradicionalna pristupa; jedan polazi od mladih kao resursa, a drugi polazi od mladih kao problema. Polazeći od mladih kao resursa, ovaj pristup 'podrazumijeva da ih se promatra kao predstavnike poželjne budućnosti, nositelje dominantnih društvenih vrijednosti koje se prenose s generacije na generaciju, ali i potencijalni izvor inovacija. Mladi su otuda vitalno društveno bogatstvo i stoga im se trebaju osigurati optimalni društveni razvojni uvjeti. Društvena važnost mladih proizlazi iz njihovih potencijala koji trebaju biti aktivirani dok su mladi, bez odlaganja za buduća vremena. Osim toga i stalno smanjivanje demografskog udjela mladih u populaciji razvijenih zemalja sugerira da bi ih trebalo tretirati kao iznimno rijedak resurs' (Ilišin, Radin, 2007:9).

Drugi tradicijski pristup ih percipira problemski, odnosno kao sam problem ili one koji su u problemima. Mlade se tako vidi kao populaciju u osjetljivom stadiju razvoja koju je nužno zaštititi od poremećaja u ponašanju. Mladu populaciju se vidi kao onu koja nije kvalitetno integrirana i treba ju se naučiti kako biti. S takvim gledištem je često povezana negativna javna slika o mladima i nepovjerenje društva spram mlade generacije. Posljedice se vide u njihovu marginaliziranom društvenom statusu i paternalističkom odnosu spram njih.

U današnje su vrijeme prisutna oba pristupa, iako u Republici Hrvatskoj prevladava onaj koji na mlade gleda kao osjetljivu društvenu skupinu sklonu neprihvatljivu ponašanju, kao skupinu koju treba pripremiti na preuzimanje postojećih društvenih obrazaca i kao na skupinu koja ne može ponuditi društveno prihvatljiva trajna rješenja i inovativne pristupe.

Uloga politike za mlade upravo je društvena integracija mladih u preuzimanju društvenih uloga, ali uz stvaranje slobode preferencija, izbora kreativnih pristupa i osnaživanja aktivne uloge mladih. Mladi u Republici Hrvatsko suočeni su s nedostupnošću visokog obrazovanja, neizvjesnim mogućnostima zapošljavanja, sporijim ekonomskim osamostaljivanjem, kasnijim zasnivanjem obiteljskih odnosa, niskom političkom i opće društvenom participacijom. Mladi u Republici Hrvatskoj suočeni su s brojnim rizicima produžene mladosti i kasnog odrastanja i osamostaljivanja, ali i tranzicijskim boljkama nejednakih šansi i nekvalitetnim procesima integracije.

Prema istraživanjima Instituta za društvena istraživanja, najveći problemi mladih u Republici Hrvatskoj su nizak životni standard, nedostatak životne perspektive i nezaposlenost. Najviše ih muče problemi socioekonomskog osamostaljivanja, pa time i zadovoljavajuće integracije u društvo. Uloga politike za mlade je ove probleme svesti na minimum i osigurati dobre obrazovne mogućnosti, prilike za zapošljavanje, jednakost šansi za sve mlade bez obzira na sub-socijalno porijeklo i sl.

Dobivaju li mladi značajno mjesto u društvu, pokazat će vrijeme, ali i rezultati politike za mlade. I konačno, kada se o mladima prestane govoriti kao o budućnosti i našoj budućoj snazi, a počne naglašavati njihova **uloga u sadašnjosti** jer su oni sada i ovdje snaga za promjenu, tada će politika za mlade imati vrlo značajan efekt u cjelokupnom društvenom sustavu.

Politika za mlade na hrvatski način

Svaka zemlja ima politiku za mlade. O razini njezine definiranosti, jasno uočenih problema i postavljenih ciljeva te dostignutih rezultata ovisi koliko su joj važni mladi ljudi i kvaliteta njihova života, te njihov doprinos društvenom razvoju. Omogućiti mladost kao najljepše životno razdoblje, razdoblje u kojemu se uči aktivnim društvenim ulogama i preuzimanju istih, razdoblje intenzivnog procesa obrazovanja i socio-ekonomskog osamostaljivanja, odgovornost je više aktera, odnosno društvenih struktura. **Politika za mlade osnovni je put rješavanja kolektivnih problema mladih u ze-**

mlji, sveobuhvatnog podizanja kvalitete njihova života te osnaživanja njihova društvenog položaja. Ona je usmjerena jasnom definiranju problema mladih i nalaženju rješenja/alternativa/mjera za razvoj položaja mladih temeljem razumijevanja istih problema. Politika za mlade stvar je odluke, a u osnovi samog *policy* pristupa upravo jest odlučivanje.

Problemi, potrebe i položaj mladih pitanje su javnog problema koji zahtijeva *policy* analizu; prema Weimeru i Viningu - analizu politike koja sistemski komparira i vrednuje alternative koje stoje pred akterima za rješavanje društvenih problema. Ta politika vezana je uz konkretne odluke. Politika za mlade treba konkretne odluke koje sadrže *content-driven approach* (sadržaju usmjeren pristup) usmjeren stvarnim problemima i njihovu realnom rješavanju.

Politika za mlade u Republici Hrvatskoj razvija se unazad sedam godina kroz tri glavna diskursa. Prvi diskurs vezan je uz tzv. **vertikalnu dimenziju** usmjerenu jačanju procesa demokratizacije i uključivanja mladih u procese donošenja odluka te generalno poticanje mladih na sudjelovanje u društvu. Politička participacija mladih, politika informiranja mladih, poticaji na kvalitetno korištenje slobodnog vremena mladih te uvažavanje interesa mladih središte su ovog pristupa. Oslonjena na gore navedena područja, politika za mlade upravo ovdje nalazi svoj uži fokus. U hrvatskoj praksi, ovo je možda najnedostatnije razvojno područje uzimajući u obzir razlike u namjerama i stvarnim koracima, odnosno promjenama u svakodnevnom životu mladih, osobito uzevši u obzir rezultate istraživanja o političkoj participaciji mladih u tijelima odlučivanja u lokalnim vladama koja je iznimno niska.

Drugi diskurs vezan je uz tzv. **horizontalnu dimenziju** koja stavlja naglasak na socio-ekonomsko i pravno izjednačenje mladih građana u smislu promicanja jednakosti između mladih koji žive u drugačijim uvjetima. Ovo se odnosi na jednakost prilika i šansi u području obrazovanja ili zapošljavanja, pravo na uvažavanje i nediskriminatorno ponašanje, poticanje ponašajnih obrazaca solidarnosti i međusobnog poštivanja različitosti. Ova dimenzija obuhvaća ključne društvene principe jednakosti koje primarno ovise o sinergiji i suradnji u provedbi srodnih strategija ali i suradnji stručnjaka, lokalnih vlasti, sveučilišta, udruga i drugih aktera u zajednici. Što se tiče prakse u Republici Hrvatskoj, vertikalna dimenzija ima najveći potencijal uspjeha zbog tri strukturna elementa: nominalno relativno jak konsenzus političkih i društvenih vrijednosti između vlade i građana, jak interes društvene zajednice i pojedinačnih aktera u jačanju kapaciteta demokratskog građanstva i procesa demokratizacije u hrvatskom društvu te rastući senzibilitet za suradničke tipove djelovanja u potrazi za kvalitetnijim ishodom (između većine društvenih aktera u politici za mlade, iako često ne i onih najvažnijih).

Treći diskurs povezan je s tzv. **refleksivnom dimenzijom** gdje se razvoj politike za mlade naglašava kroz osjetljivost na promjene u preferencijama mladih, učenje iz primjera dobrih praksi nastalih izvan granica zemlje, fleksibilnije institucionalne promjene. Ova dimenzija je u hrvatskom sustavu politike za mlade gotovo zanearena jer zahtijeva snažnije poticaje za istraživanja o mladima te specifičnim skupinama mladih, njihovim problemima i afinitetima, diseminiranju rezultata, sveukupnoj profesionalizaciji na svim

razinama i učenju iz primjera dobre prakse, sugestivno slijedeći elemente komparativnih javnih politika. S obzirom na ideje široke primjenjivosti i kvalitete provedbe politika za mlade te njezine komparativne momente, a uzimajući u obzir europske politike, zamjetno je kako hrvatska politika za mlade i dalje oskudijeva u: transferu politika (*policy transfer*), učenju o efektima politika (*policy learning*), širenju politika (*policy diffusions*), konvergenciji politika (*policy convergence*) te izvlačenju pouka iz prakse drugih (*lesson-drawing*).

Politika za mlade u Republici Hrvatskoj može se okarakterizirati kao **politika sa više lica**. U nešto više od pet godina njezine egzistencije, poprimila je konture europskih politika za mlade te politika pojedinačnih europskih zemalja. Hrvatska politika usmjerena mladima prepoznaje važna problemska područja mladih: obrazovanje, informatizaciju, zapošljavanje, poduzetništvo, socijalnu i zdravstvenu politiku, kulturu i slobodno vrijeme, političku participaciju, mobilnost, informiranje. U njima propisuje regulativno-legislativne, institucionalne i značajne društvene promjene. Ipak, ona je i lanac sa više slabih karika koje često pucaju u raznim oblicima poput dispariteta između namjera i onoga što se stvarno čini, ekskluzivnog vertikalnog ponašanja i *ad hoc* poticaja na horizontalno ponašanje ili problema u financijskom, regulativno-legislativnom i administrativnom djelovanju. Pored toga, metodološki pristupi rijetko su na strani mladih kada su u pitanju obilježja prioriteta vlade, uz česte, ali rijetko sinergijske pritiske iz okoline.

Politika za mlade treba slijediti slavnu Lasswellovu definiciju *policy* znanosti i prema tome biti: multidisciplinarna, kontekstualizirana (orijentirana na probleme odlučivanja) i normativna. Brojni stručnjaci zaključuju kako je veliki problem u Hrvatskoj upravo neuključenost stručnjaka, kako iz birokracije tako i onih vanjskih, u predlaganju alternativna, odnosno nalaženju rješenja problema. Politika za mlade često nema uvjete multidisciplinarnosti i jasne kontekstualizacije, kao što problem visoke nezaposlenosti, ali i niske zapošljivosti mladih ljudi u Hrvatskoj pokazuje.

Politika za mlade u Republici Hrvatskoj, unatoč poteškoćama i nedostacima, nominalno slijedi tzv. *policy* ciklus kao *main-stream agendu* koja se sastoji od slijedećih faza: definiranje problema, prijedlog rješenja, izbor strategije/politike, provedba (implementacija), vrednovanje (evaluacija) te odluka o nastavku, modifikaciji ili prekidu (odnosno *policy* inovacija).

Ipak, svaki pomalo upućeniji interesent u kvalitetu egzistencije politike za mlade uočiti će: neuključenost stručnjaka u definiranje problema i alternativa, slabe investicije u istraživanja mladih, ekskluzivno donošenje odluka u krugu dominantne 'političke elite', implementaciju strogo ovisnu o političkoj volji, prioritetima i time financijskim prioritetima, nedostatak sustavne evaluacije te donošenje deklarativne odluke o modificiranom, inovativnom nastavku provedbe politike za mlade.

Da je gorući problem hrvatske politike za mlade upravo implementacija politike, pokazuje kontinuirano nezadovoljavanje uvjeta

učinkovite implementacije. Prema Sabatieru i Muzmanianu, uvjeti učinkovite implementacije odražavaju jasne i konzistentne ciljeve, strukture za implementaciju (fondovi, kapaciteti), kompetentnost provoditelja (stručni i odgovorni), podršku interesnih skupina i 'političkih struktura' te kombinaciju 'top down' i 'bottom up' pristupa uz primjenu horizontalne dimenzije koja osigurava pristanak interesnih skupina, odnosno participaciju.

Nedostatak sustavne evaluacije otežava razumijevanje postignutih rezultata i njihove stvarne efekte. Važnost prikupljanja ovakvih podataka daje legitimitet provedbi trenutne ali i budućih politika za mlade, omogućuje procjenu utjecaja politika i upućuje na donošenje ključnih odluka o nastavku ili modificiranju politike za mlade. Evaluacijski proces analizira snage i slabosti politike te sveobuhvatno sagledava proces provedbe u čemu je opet nužna participacija stručnjaka, interesnih skupina i slično.

Politika za mlade ili tzv. *youth policy* razvija se kroz nekoliko razina u Hrvatskoj. Primarno, politika za mlade je nacionalna politika koordinirana od strane upravne strukture. Ona leži u tekstu nacionalne strategije za mlade od 2002. godine i njezina provedba je disperzirana kao odgovornost više upravnih struktura, odnosno ministarstava i vladinih ureda. Sekundarno, politika za mlade je i lokalnog karaktera. Unazad sedam godina, politika za mlade postala je stvar od gradskog, općinskog i županijskog značaja. Nalazi se u općim razvojnim strategijama kulturnog i društvenog razvoja, u specifičnim strateškim dokumentima usmjerenih podizanju kvalitete života mladih (lokalni programi (djelovanja) za mlade), uključivanju mla-

dih u procese donošenja odluka i sl. Pored nacionalnog i lokalnog nivoa, svega je nekoliko tipološko pridjevskih politika za mlade, i to uglavnom onih koji se, pored one generalne, odnose na prevenciju nasilja među mladima te prevenciju poremećaja u ponašanju.

Javna politika za mlade – participativnost kao elementarna značajka

Prema definiciji Europske komisije participativnost je, uz otvorenost, jasnost, efektivnost i koherentnost, jedno od pet načela dobrog upravljanja. Svaki od ovih principa izrazito su važni za demokratičnost i transparentnost procesa dobrog upravljanja. Široka participacija je posebno važna u *policy* procesu, od konceptualne kroz implementacijsku do evaluacijske faze lanca. Ona omogućava kvalitetu, relevantnost i efektivnost. Doprinosi koherentnosti i transparentnosti ciklusa od *policy shaping*-a do *rule making*-a. Karakterizira ju reprezentativnost i efikasnost. Utječe na krajnji rezultat te u samom

procesu definira odgovorne subjekte – dionike (institucije, javnu upravu, organizacije civilnog društva). Ponajviše ovisi o spremnosti vlada, koordinirajućim institucijama javnih politika, da omoguće da sam *policy* proces prati inkluzivni pristup razvoja i implementacije *policy*-ja.

Wide consultation of a variety of interested parties is an important mean of ensuring that the Commission's proposal are technically viable, practically workable and acceptable to stakeholders' (White Paper on European Governance).

Participativnost je bitna značajka javnih politika u svim fazama njegovog razvoja. *Policy* proces uvjetuje različite oblike inkluzivnosti svih relevantnih aktera, osobito uključujući neposredne korisnike *policy* procesa. Kada govorimo o participativnosti u *policy* procesu trebamo uzeti u obzir oblike komunikacije - vertikalne i horizontalne, organizacijske kulture kao i modele suradnje. *Policy* proces naglašava važnost participacije i načina njezinog oblikovanja.

Participativnost u fazi definiranja problema i ciljeva politike omogućuje stvarne pokazatelje stanja (kapaciteta) te potreba (izazova) i htijenja društvene skupine na koju se javna politika odnosi. Zastupljenošću različitih percepcija u orijentacijskoj fazi uvelike je i predodređen tijek ciklusa te okviri u kojima će se on kretati (institucionalni, komunikacijski). U ovoj fazi, osim identifikacije samoga problema i fokusa djelovanja javne politike, detektiraju se i identificiraju akteri (subjekti) – nosioci politike kao i suradnici i

partneri. Ovim putem širi se opseg resursa i stvara prilika za **su-odgovornost** za provedbu politike.

Participativnost u fazi definiranja smjernica i mjera politike osigurava stvaran osjećaj važnosti i korisnosti skupine na koju se politika odnosi. S druge strane, javna uprava tako nastavlja graditi transparentan odnos i suradnju sa akterima. Tako bi participativnost u ovoj fazi značila reprezentativnost i pluralizam gledišta, realne okvire potreba i procjene prioriteta. U fazi vrednovanja možemo analizirati participativnost na osnovi relevantnosti sadržaja, efikasnosti rezultata, uključenosti relevantnih aktera/institucija i jasnog prepoznavanja resursa.

Participativnost u fazi provedbe politike omogućuje veću uspješnost i učinkovitost politike. Sabatier i Muzmanian navode kako je participativnost – pristanak interesnih skupina u horizontalnoj dimenziji *policy* procesa – jedan od čimbenika učinkovite implementacije. Uz jasne i konzistentne ciljeve, strukture za implementaciju (fondovi, kapaciteti) te podršku interesnih skupina i političkih struktura, participativnost se navodi kao ključan čimbenik *bottom-up* i *top-down* procesa. U ovoj fazi *policy* ciklusa velika je mogućnost inovacija i novih ideja (*policy* alata) koje mogu doprinijeti raznovrsnijem i kreativnijem procesu. Odgovornost nositelja *policy* procesa disperzira se u više domena te je kontrola procesa implementacije raspoređena. Ova faza politike omogućuje su-odgovornost državnih institucija i pravnih subjekata civilnog društva.

Participativnost u fazi praćenja i procjene politike – evaluacija bi trebala prikupiti mišljenja svih zainteresiranih strana za politiku. Rossi definira evaluaciju kao: ‘aktivnost posvećena prikupljanju, analizi i interpretaciji informacija o potrebi, provođenju i posljedicama *public policy*-ja.’ Prema Parsonsu ‘evaluacija mora uključiti široku i punu suradnju svih onih koji su zahvaćeni nekim programom: državnih čimbenika (financijera i provoditelja), korisnika (ciljnih skupina, potencijalnih korisnika) te onih koji su isključeni (‘žrtava’)’. Svrha evaluacije je da ukaže na moguće propuste i nedostatke provedenog *policy* procesa te da da svojevrstu preporuku –nastaviti politiku, revidirati li ju ili odustati od nje. Vrednovanje je pokazatelj uspjeha i učinkovitosti. Uključenjem javnosti i partnera dobivamo na objektivnosti i temeljitosti procjene, osobito zastupljenošću različitih gledišta i iskustava te zastupljenošću neposrednih korisnika *policy* procesa.

Postoje različiti oblici participacije u *policy* procesu koji su već spomenuti kroz navedene faze. Govorimo o **jednosmjernom informiranju** kao *top-down* pristupu često i isključivo selektivnog informiranja, **dvosmjernom informiranju** koje uvažava kako vertikalnu tako i horizontalnu komunikaciju, **konzultiranje** koje otvara pitanje transparentnosti i efikasnosti te uvažavanja drugih gledišta, **sudjelovanju u provedbi i određenim fazama politike** te **su-odlučivanju o samoj politici i njezinoj provedbi**. Posljednja dva pristupa govore o značajnoj disperziji moći i participaciji zainteresiranih javnih aktera. Prvi od navedenih pristupa karakterizira velika koncentracija moći ‘u rukama’ jednog subjekta tako da u normativnom smislu govorimo o isključenosti participativnosti.

Participativnost je vidljivo važna. Ona doprinosi pluralizmu i bogatstvu sadržaja *policy* procesa te transparentnom odnosu među svim potrebnim akterima. Ipak, participativnost itekako može biti **deklarativna** i iskorištena u propagandnom smislu riječi kao i da bi se određena politika legitimirala. Površno uključivanje subjekta naizgled, manipulira i ostavlja dojam involviranosti subjekta u samu politiku. Osim toga, opasnost koju često susrećemo jest kooptacija – utapanje interesne skupine u vladinu politiku. Ovim primjerom interesna skupina ne samo da gubi svoj identitet i *image*, nego razina i kvaliteta njezinih zahtjeva opadaju proporcionalno sve intenzivnijem utapanju u politiku vlade ili u potpunosti odustaje od svojih zahtjeva.

Različiti oblici i razine participativnosti mogu se promatrati kroz različite *policy* procese; tako se participativnost mladih može promatrati kroz proces definiranja, izrade, implementacije i evaluacije nacionalne politike za mlade te ostvarenje njezinih ciljeva: osnaživanje mladih – *youth empowerment* te aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu – *active and responsible citizenship*, putem suradnje i partnerstva sa najvažnijim dionikom ovog *policy* procesa – mladima.

U siječnju 2003. publicirana je prva strategija za mlade pod nazivom **‘Nacionalni program djelovanja za mlade 2003.-2008.’** koji je rezultat gotovo dvogodišnjeg promišljanja poboljšanja statusa mladih u Republici Hrvatskoj. Još 2001. godine oformljena je radna skupina za izradu Nacionalnog programa djelovanja za mlade. Hrvatski Sabor usvojio je dokument u listopadu 2002., a Vlada

Republike Hrvatske u siječnju 2003. Tek u prosincu 2005. usvojen je Operativni plan Nacionalnog programa djelovanja za mlade. U srpnju 2009. Vlada Republike Hrvatske usvojila je i drugu strategiju, nastavak one prve pod nazivom **‘Nacionalni program za mlade 2009.-2013.’**, nakon gotovo dvogodišnjeg rada. Strategija zapravo oskudijeva u elementima ciljane promjene, inventivnih alternativa i kapitalnih investicija. Ponajviše u područjima zapošljavanja i aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, odnosno u poticanju političke participacije mladih. O strategiji nisu vođene značajnije javne rasprave, a nije ni uslijedila ona saborska.

Nacionalni program (djelovanja) za mlade jedini je dokument koji jasnije definira mlade, njihovu dob, potrebe i probleme, društveni položaj, i njihovo organiziranje u Republici Hrvatskoj. Odrasle težnje za implementacijom ideja europskih javnih politika za mlade i Bijele knjige o mladima te stvaranja cjelovitih i inkluzivnih životnih uvjeta za poboljšanje kvalitete života mladih u zemlji. Njegova implementacija različita je u pojedinim, dolje navedenim, fazama. Implementaciju ove partikularne javne politike ne karakterizira konzistentnost, koordinacija i suradnja usprkos permanentnom interesu i inicijativi izraženoj na *sceni mladih* i pojedinim političkim strukturama. Korak naprijed u implementaciji i kvaliteti ove strategije osiguravaju barem dvije strukturne promjene: snažnije funkcioniranje Savjeta za mlade Vlade Republike Hrvatske kao međusektorskog tijela zaduženog za praćenje provedbe Nacionalnog programa za mlade te imenovanje povjerenika na razini državnih tajnika i zamjenika ministara, ali i koordinatora provedbe Nacionalnog programa za mlade

na razini operativnih službenika u svim ministarstvima i uredima kao nositeljima pojedinih mjera programa.

a) Definiranje procesa i ciljeva politike

Prije osam godina, točnije 2001. Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži oformio je Radnu skupinu za izradu Nacionalnog programa djelovanja za mlade. Članove-ice radne skupine bili-e su 25 predstavnika-ica ministarstava, tijela državne uprave, znanstvenika-ica te 6 predstavnika-ica udruga mladih. Ipak, poticaj za izradu strategije za mlade u Republici Hrvatskoj, došao je od još tada stranački nepolitizirane organizacije Nacionalni savez mladeških udruga koja je kasnije postajala sve manje vidljiva u procesu zagovaranja i implemetacije *youth policy*-ja nakon čega je uslijedila formalna odluka Vlade o važnosti izrade i implementacije strategije koja neposredno odgovara na potrebe i probleme mladih. U ovoj fazi same identifikacije smjera procesa te njegovih ciljeva, glavni akter je bio Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, današnje Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Sustav informiranja je bio jednosmjernan što je potaknulo udruge mladih da se izbore za svoje interese i da s kritičkog stajališta progovore o netransparenčnosti procesa na način da sudjeluju u pisanju dokumenta te da ne prepuste državi izradu dokumenta koji će se ticati njih. Organizacije mladih su dokumentom htjele odgovoriti na prioritetne potrebe šire populacije mladih u zemlji. Zanimljivo je kako u tom vremenskom periodu nisu postojala značajnija istraživanja o mladima – dostupni su bili samo stariji podaci. Stoga je susret – Konferencija o NPDM (prisutni: vlada, znanstvenici, ministarstva i organizacije mladih)

otvorio prostor za ispitivanje percepcije i potreba mladih gdje su organizacije mladih imale vrlo aktivnu ulogu. Kako je proces definiranja potreba uslijedio tek nakon izrade tematskih cjelina dokumenta, vlada je morala uključiti šire subjekte populacije mladih u ispitivanje potreba i preporuka te povratnih informacija na učinjeno. Može se zaključiti da su mladi na koncu bili zadovoljni svojom participacijom u procesu, što je politika vlade tada podupirala pa i zbog inventivnosti i kreativnosti mladih aktera, samim time što su dobili odgovor na svoje zahtjeve i sudjelovali u izradi strategije. Radilo se, još tada, o stvarnoj participaciji organizacija mladih. Ono što je vrlo zanimljivo jest da su se ova faza kao i sljedeća faza *policy* ciklusa preklapale u mnogočemu.

Proces izrade novijeg Nacionalnog programa za mlade 2009.-2013. započeo je u jesen 2007. godine i trajao je sve do ljeta 2009. godine uz koordinaciju Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Ustanovljeno je Povjerenstvo za izradu programa kojemu su članovi bili članovi Savjeta za mlade te radne skupine za svako od područja programa. Predstavnici organizacija mladih su kao članovi radnih skupina podnijeli 4 zahtjeva Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti: javna kampanja koja će mlade upoznati s Nacionalnim programom za mlade i pozvati ih na iskazivanje vlastitog mišljenja i prijedloga; definirane i vidljive proračunske stavke za Nacionalni program za mlade u državnom proračunu; uvođenje sustava praćenja i vrednovanja provedbe politike za mlade te organiziranje široke javne rasprave sa mladima i organizacijama mladih u cijeloj Hrvatskoj.

b) Definiranje smjernica i mjera

Širenjem procesa izrade programa, nakon definiranja ciljeva i područja programa, uključeno je gotovo 80 predstavnika i predstavnica organizacija mladih u Republici Hrvatskoj kako bi dokument predstavio realna očekivanja i potrebe mladih te kontaktiranje šire populacija, kako je već spomenuto, radi prikupljanja *feedback-a*. I dalje stvarno participirajući organizacije mladih su-djelovale su i su-odlučivale te bile su-odgovorne za izradu i sadržaj Nacionalnog programa djelovanja za mlade. Ključan moment i dokaz participacije organizacija mladih u procesu definiranja smjernica jest neformalni dogovor o suradnji vlade i nevladinih organizacija u procesu promocije youth *policy*-ja u javnosti prije usvajanja u Hrvatskom Saboru kroz javnu kampanju i web portal *Uključi se* – www.ukljucise.org. Kreiranje novog programa imalo je zatvoreniji princip rada u kojemu su radne skupine činili predstavnici sveučilišta, instituta i nacionalnih organizacija mladih bez širokih konzultacija sa sektorom mladih, odnosno bez šire javne kampanje. Ipak, temeljem rezultata znanstvenih istraživanja instituta i sveučilišta te akcijskih istraživanja nevladinih organizacija, Vladi Republike Hrvatske predložene su razvojne mjere u sedam područja: ***Obrazovanje i informatizacija, Zapošljavanje i poduzetništvo, Socijalna politika, Zdravstvena zaštita i reproduktivno zdravlje, Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, Kultura mladih i slobodno vrijeme, te Mobilnost, informiranje i savjetovanje.***

c) Promocija politike u javnosti i političkoj areni – usvajanje politike

Javnom kampanjom Uključi se disperzirale su se informacije o izradi strategije, i to u školama, fakultetima, sveučilištima, javnim ustanovama, klubovima i organizacijama mladih, putem različitih sustava informiranja. Svrha portala - osim diseminacije različitih korisnih informacija o mladima, bila je da prikupi mišljenja mladih i njihove komentare na učinjeno putem anketa i dvaju vrsta upitnika. Kampanja je trajala nekoliko mjeseci u cijeloj Hrvatskoj. Njezini nositelji bili su Centar za mirovne studije, Multimedijalni institut i Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži. Provedba kampanje bila je vrlo intenzivna, a njezin cilj bio je informirati korisnike, približiti im ideju i konkretnu korist iste te prikupiti njihove reakcije prije usvajanja dokumenta u Saboru kako bi se još mogle unijeti eventualne promjene. Ipak, Sabor je dokument usvojio prije završetka kampanje čime organizacije mladih nisu bile zadovoljne zbog polu-uspješnosti kampanje. I sama, gotovo jednoglasna, odluka Hrvatskog sabora o usvojenju dokumenta čini se problematičnom jer se radilo o deklarativnoj odluci i nedovoljno posvećenoj analizi samom dokumentu što se kasnije i pokazalo u stopiranju implementacije, nedovoljno jasnim državnim i lokalnim proračunima te nedostatku procjene učinkovitosti politike. Na obostrano zadovoljstvo nositelja politike i aktivno sudjelujućih organizacija mladih usvojen je Nacionalni program djelovanja za mlade. Organizacije mladih osmislile su izrazito kreativan i originalan proces informiranja te kao rezultat kampanje izašla je neposredna korist krajnjim korisnicima. Sa novim Nacionalnim programom nije se ponovila jednaka vrsta

promocije. S obzirom na globalnu, pa tako i lokalnu, ekonomsku krizu, nije bilo moguće organizirati ovako skupu i široku kampanju javnog informiranja. Ipak, bilo je moguće organizirati široke javne rasprave. Prva javna rasprava organizirana je na IV. Nacionalnoj konferenciji za mlade na Bjelolasicu u listopadu 2008. godine. Rasprava se vodila oko prijedloga teksta Nacionalnog programa za mlade koji je znatno osiromašen u pogledu mjera koje su radne skupine predložile. S obzirom da je na toj javnoj raspravi sudjelovalo svega oko 300 mladih osoba, Mreža mladih Hrvatske predložila je da se rasprave organiziraju i u lokalnim središtima. Ministarstvo obitelji usvojilo je prijedlog i potaknulo lokalne info-centre za mlade da organiziraju lokalne rasprave sa organizacijama mladih i mladima. Nažalost, krajem 2008. godine organizirano je nešto više od 5 rasprava sa jako niskom participacijom mladih i bez prisustva nadležnog ministarstva. Do usvajanja Nacionalnog programa za mlade 2009.-2013., 02. srpnja 2009. godine nisu vođene ozbiljnije javne rasprave. Sabor RH isto tako nije vodio raspravu niti usvojio program.

d) Provedba politike

Implementacija novog Nacionalnog programa za mlade započeta je u ovoj godini. Važno je promotriti kako je tekla implementacija Nacionalnog programa djelovanja za mlade 2003.-2008. Zanimljivo je kako je politika za mlade u ovoj fazi izgubila svoj intenzitet, koherentnost i inkluzivnost. Iako je primjerice formiran Savjet za mlade još 2003.godine kao međusektorsko (*inter-sectoral*) tijelo koje se sastoji od predstavnika-ica ministarstava i države uprave, znanstvenika-ica, stručnjaka-inja i po prvi puta od vanjskih subjekata, a

to su 4 udruge mladih – u prvom i u drugom sazivu: Savez udruga Klubtura, Savez izviđača Hrvatske, Hrvatski ferijalni i hostelski savez i Mreža mladih Hrvatske, te iako su se neke od mjera Nacionalnog programa djelovanja za mlade već provodile unutar redovitih aktivnosti ministarstava i unatoč činjenici da je nositelj politike za mlade i koordinativno tijelo za istu politiku uključilo velik broj organizacija mladih i pomladaka političkih stranaka sa regionalnih razina u sustav informiranja o lokalnim politikama za mlade – a najviše zaslugom prijedloga Mreže mladih Hrvatske kao ‘buduće’ krovne organizacije mladih¹, o stvarnom početku provedbe politike za mlade možemo govoriti tek usvojenim Operativnim planom u prosincu 2005. godine. Gotovo 3 godine *youth policy* bio je deklarativna potreba na bijelom papiru. Tek u Operativnom planu strategije za mlade zamjećujemo mjere koje su se u manjoj mjeri sadržajno izmijenile, imajući na umu činjenicu minulog vremenskog perioda te redovitih aktivnosti ministarstava, definirane nositelje mjera, rokove provedbe, pokazatelje provedbe i imenovanje novih partnera-nositelja u javnoj upravi i nevladinih organizacija s kojima je suradnja preporuka samog dokumenta. Organizacije mladih (Mreža mladih Hrvatske) nisu bile zadovoljne procesom uključivanja, prije svega državnom politikom stagnacije, isključivanjem iz procesa odlučivanja te čestom jednosmjernom komunikacijom. Vrlo su rijetki primjeri povremenih konzultacija i vrlo rijetke uključenosti (rad nacionalne i regionalnih konferencija o mladima). Politika participativnosti svih relevantnih aktera je uvelike deklarativna. Primjetna su dva procesa: politika za mlade sa državne razine koja često gaji kulturu jednosmjernog informiranja te stremljenje politici za mlade od strane (umreženih)

¹ Engl.: National Youth Council

organizacija mladih koje imaju za cilj zagovarati *youth policy* - njegovu implementaciju, evaluaciju te stvarati partnerski odnos sa nositeljima politike. Primjedbe koje su podnesene na Operativni plan jesu isticanje partnera-organizacija u pojedinim mjerama umjesto definiranja poželjnih partnera kroz cijeli dokument, vrlo su nejasno određeni rokovi provedbe iako znamo da Operativni plan treba provesti do kraja 2007. godine te nedostaje kumulativni, sumarni pregled financijskog zahtjeva na državni proračun.

e) Praćenje i procjena politike

Vrativši se na Savjet za mlade kao tijela koje ima zadaću pratiti proces implementacije i vrednovati ishode i učinke politike za mlade, mora se zamijetiti kako je Savjet za mlade, nedostatkom političke volje, dugo vremena čekao svoj sljedeći saziv (sada sa prijedlogom trajanja od tri godine). Savjet za mlade ima zadatak uravnotežiti horizontalnu komunikaciju između svih aktera koji se nalaze u njemu te uvriježiti permanentne modele implementacije i evaluacije nacionalne politike za mlade rukovodeći se principima co-managementa i strukturnog dijaloga. Konstituirajuća sjednica posljednjeg saziva Savjeta za mlade održana je 16. srpnja, 2008. godine.

Vezano uz provedbu Nacionalnog programa djelovanja za mlade, ovaj dio politike bio je uvelike deklarativan, kako na ostvarenoj razini praćenja i vrednovanja tako i na participatornoj razini. Naime, ako analiziramo politiku za mlade, zamijetit ćemo kako elementi praćenja i vrednovanja kontinuirano izostaju. Novono uzevši primjer Operativnog plana, pokazatelji provedbe vrlo oskudno mjere *output* (ishod) ali ne i *outcome*. Novi saziv Savjeta za mlade pokazuje razvojniju strategiju rada uzevši u obzir zaključke koji se odnose na

obvezno godišnje pismeno izvještavanje svim tijela nositelja mjera politike za mlade o kojima će Savjet voditi raspravu.

Primjećujemo kako je u inicijalnim procesima stvaranja politike za mlade kod identifikacije problema, definiranja ciljeva i smjernica, participativnost mladih bila šira i koherentnija. Daljim ulaskom u proces, pa i zbog političkog okruženja, organizacije mladih su izgubile prijašnji identitet i prepoznatljivost kod nositelja politike u slučaju prvog programa. Nositelji politike su s druge strane zanemarili važnost uključivanja i konzultiranja te su-odlučivanja te time izostavili neka od načela dobrog i demokratičnog upravljanja. Faze politike za mlade mogu se okarakterizirati i kao deklarativne i kao stvarne. Prirodno, scena organizacija mladih nikada do sada nije bila ovoliko uključena u procese zagovaranja potreba mladih te procese tematskog umrežavanja i jačanja 'sektora' mladih. Usprkos značajnim koracima u javnosti i političkoj areni, period stagnacije *policy* ciklusa odigrao je ključnu ulogu i izazvao obrnuto proporcionalni proces - nedostatka državne politike za mlade s jedne strane, a s druge umrežavanje organizacija mladih i jasno definiranje zahtjeva i zagovaranje politike za mlade.

Primjer participativnosti politike za mlade, odnosno politike za mlade uvelike je specifičan. Ipak, ovaj primjer govori o širem pitanju uvjeta i faktora koji pridonose odnosno sprječavaju participativnost u hrvatskom kontekstu javnih politika. Činjenicom nedostatka *policy* stručnjaka u Republici Hrvatskoj te primjenom tradicionalnog, zatvorenog, suviše birokratiziranog te *policy* deficitarnog modela upravljanja, Republika Hrvatska se uvelike susreće s nepoznicama

transparentnog i kvalitetnog upravljanja. Ako se prisjetimo načela europskog upravljanja te postavljanja minimalne standardizacije kvalitete i učinkovitosti upravljanja jasno je kako politika za mlade nije jedini primjer selektivno koordinirane, većinom netransparentne, na trenutke nejasne i javne politike koja ne gaji načelo participativnosti.

Ipak, u politici čiji uspjeh uvelike ovisi o osjećaju vlasništva i aktivnom i odgovornom doprinosu onih kojih se politika tiče, mora biti važno načelo participativnosti. Na njemu počiva **učinkovitost i efikasnost *policy procesa***. Svaka javna politika u samom početku mora jasno definirati područje kojime se bavi, aktere koji u politici sudjeluju od koncepcije do implementacije, uključivanje zainteresiranih javnih subjekata, jasne akcijske i operativne planove, standarde provedbe, praćenja procesa te nezavisne procjene ishoda i učinaka. Isto tako svaki kvalitetan *policy proces* uključuje uspostavljanje **horizontalnih modela komunikacije, matričnih struktura suradnje i partnerstva te aktivnu uključenost u proces donošenja odluka uspostavljanjem modela su-odgovornosti i su-odlučivanja**.

Akteri politike za mlade

Svaka politika kao jedan od neizostavnih elemenata prepoznaje 'igračke' koji javnu politiku čine potpunom, participativno kreiranom, fokusirano implementiranom i višesmjerno kontroliranom. Javna politika čini nužnom egzistenciju aktera te njihovu zastupljenost u njezinim elementima. Zastupljenost aktera mora zadovoljiti kriterij ravnopravne participacije iz svih društvenih sfera koje se tiču partikularne *public policy*.

Prema Thomasu **Birklandu** postoje formalni i neformalni akteri. Objašnjava ih kroz prizmu neoinstitucionalizma – analiza mreža aktera, institucija i pravila unutar *policy making*-a. Formalni akteri su inkluzivni element *public policy*-ja, obligatornog karaktera u smislu konstitutivne ili legislativne (pred)određenosti te odgovornosti koju nose u stvaranju, implementaciji i vrednovanju učinkovitosti partikularne javne politike. Birkland navodi one aktere koji u javnoj politici imaju ključnu ulogu: legislativna, egzekutivna i sudbena grana vlasti.

S druge strane, neformalni akteri vođeni su isključivo svojim interesom i htijenjem izmjene *statusa quo* unutar javne politike. Neformalni su akteri oni koji jesu uključeni (selektivno ili u potpunosti), no nemaju formalnu obavezu prema zakonu ili ustavu. Neizravno pravo dobivaju prirodnom elementom i političkim kriterijem uključivosti u politiku partikularne domene od interesa. Neformalni akteri su pojedinci, interesne grupe, političke stranke, neovisne istraživačke organizacije i mediji.

Howlet i Ramesh nude analizu naizgled sličnu Birklandovoj. Naime, autori – iako slijede jednaku liniju diobe vlasti, osim sudbene – akterima daju jasnija imena, odnosno uloge. Autori govore o kategorijama odgovornosti koju imaju dužnosnici (legislativa i egzekutiva) i službenici (imenovani) unutar tumačenja formalnih aktera, dok su neformalni akteri glasači, interesne skupine, istraživačke organizacije, mediji. U ovoj analizi koristit ćemo neke pojmove koje uvode ovi autori, no glavna linija tumačenja zadržati će Birklandovu podjelu.

Čini se važnim dotaknuti se i analize profesora **Grdešića**, iako vrlo površno, u dijelu koji se tiče detaljne analize aktera i njihove interesne pozicije. Grdešić govori o potencijalnoj opoziciji i potencijalnim saveznicima kroz političku analizu javne politike. U ovoj analizi vrlo je teško opredijeliti se za takav tip tumačenja zbog same prirode i ciljeva politike. Ipak, situacije savezništva ili oponiranja među akterima, česte su unutar razvoja određenih aspekata politike kojom se bavimo kako na programskoj tako i na implementacijskoj razini.

Oslanjajući se na Birklandovo tumačenje aktera public *policy*-ja, upoznati ćemo sljedeće formalne aktere.

Legislatura – najznačajnije tijelo odgovorno za razvoj politike za mlade je **Saborski odbor za obitelj, mlade i sport**. U nedostatku organskog zakona o mladima i njihovom organiziranju, ovo tijelo služi se jedino strategijom za mlade. Članovi ovog saborskog odbora jesu saborski zastupnici. Otegotna okolnost djelovanja ovog odbora jest nedovoljna posvećenost problemima mladih s obzirom na opseg tema kojima se odbor bavi. Posebno opterećenje je okruženje u kojima se područje mladih nalazi, a to su obitelj i sport koji ograničavaju široku prizmu problema, potreba i položaja mladih na druga životna područja. Ovaj akter prilično je nevidljiv i ne primjećuje se njegov utjecaj u politici za mlade. Ipak, postati vanjskim članom ovoga odbora bilo bi od velike važnosti organizacijama mladih radi neposrednog utjecaja na procese donošenja odluka.

Egzekutiva – Vlada Republike Hrvatske u cijelosti je zadužena za pitanja mladih kroz djelovanja svih ministarstava čime se i obvezala donoseći NP(D)M. Ipak, koordinativno tijelo sveukupne politike za mlade jest **Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti**² unutar kojeg djeluje Uprava za obitelj. Struktura dalje ide prema Odsjeku za djecu i mladež te završava na **Odsjeku za mladež**. Odsjek se bavi prijedlozima legislativnih okvira i unaprijeđenjem međusektorske suradnje. Nadležnost mu seže u domenu dodjele sredstava udrugama mladih i za mlade, centrima i klubovima mladih. Odsjek ima odgovornost pratiti i vrednovati politiku za mlade te koordinirati procese utvrđene ispunjavanjem mjera NP(D)M-a. MOBMS je krajem 2005. donijelo Operativni plan NPDM-a te osiguralo procese prijenosa informacija i zajedničkih susreta mladih sa istih područja, organizirajući nacionalnu³ i lokalne konferencije⁴ čime se potaknuo razvoj lokalnih politika za mlade. Ovo tijelo koordiniralo je i proces izrade novog Nacionalnog programa za mlade 2009.-2013. Ovo ministarstvo je u punom smislu odgovorno i zaduženo za politiku za mlade.

Sudbena vlast – kao što Howlet i Ramesh izostavljaju u svom pregledu *policy* aktera, ova domena bit će izostavljena i u ovoj *policy* analizi, s obzirom da je njezin utjecaj nevidljiv, a kroz NP(D)M uopće izostavljen.

² www.mobms.hr

³ 'Mladi i društvo u tranziciji' – zaključci konferencije na www.mobms.hr

⁴ Ibidem

Međusektorsko tijelo – Međuresorno savjetodavno tijelo unutar institucionalnog okvira za mlade jest **Savjet za mlade**. Njegova zadaća je koordinacija implementacije i evaluacije Nacionalnog programa za mlade. Savjet se sastaje nekoliko puta godišnje. Sastoji se od sedamnaest predstavnika-ica ministarstava, znanstvenika-ica i stručnjaka-inja za pitanja mladih, te četiri predstavnika-ice organizacija mladih (Savez izviđača Hrvatske, Hrvatski ferijalni i hostelski savez, Hrvatska akademska zajednica i Mreža mladih Hrvatske). Snažna preporuka jest da Savjet za mlade razvije strukturu po uzoru na litvanski model ili u hrvatskim okvirima po modelu Savjeta za razvoj civilnog društva gdje bi predstavnici-e nevladinih organizacija, u ovom slučaju organizacija mladih i za mlade, bili brojčano izjednačeni sa predstavnicima-ama vladinih institucija i znanstvanika-ica te djelovali po principima zajedničkog su-odlučivanja, tzv. *co-management principle*. MOBMS osigurava administrativnu potporu za rad Savjeta kao i svu administrativno-logističku potporu.

Neformalni akteri:

Pojedinci-ke – u Republici Hrvatskoj živi više od **900 000 mladih** što čini gotovo 21% sveukupne populacije. Mladi su izrazito heterogena skupina definirana dobnom linijom **od 15 do 30 godina**. Mladi pojedinci i pojedinke u Hrvatskoj u isto vrijeme uživaju prava poput obveznog osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja, ali i oskuđevaju u nekima, primjerice kada se radi o zapošljavanju ili kulturnim sadržajima. Iako, pojedinci i pojedinke nisu često subjekt analiza *policy* aktera, čini se važnim spomenuti neke podatke kako bi se očitala razina motivacije interesnih skupina s jedne te državnih struktura

s druge strane, ali i nužnosti djelovanja u smjeru podizanja kvalitete života mladih. Svega nekoliko posto mladih je aktivno kroz nevladine organizacije ili inicijative civilnog sektora. Mladi u zemlji nerijetko su pasivni i apatični. Ipak primjeri pokazuju kako su neke sredine nešto razvijenije u pogledu aktivnosti i intenziteta djelovanja sektora mladih. Središnja, sjeverna Hrvatska, Istra i istočna Hrvatska imaju brojčano više mladih zainteresiranih za promjene u svojoj lokalnoj sredini te nešto niži postotak onih koji su i aktivni oko nekih pitanja. Ličko-senjska županija, primjera radi ima samo jednu organizaciju mladih. Mladi su i dalje grupa koja nerijetko odbija izlaziti na izbore, postotak mladih u upravljačkim strukturama na nacionalnoj i lokalnoj razini izrazito je nizak. Smatra se potrebnim napraviti opće istraživanje o aktivizmu mladih iz čega bi proizašlo kreiranje javnih politika integracije mladih i uključivanja mladih u procese politike za mlade.

Interesne grupe – nevladine organizacije koje su se unazad nekoliko godina isticale u procesu zagovaranja *youth policy*-ja te umrežavanja organizacija mladih su brojne udruge: Centar za mirovne studije iz Zagreba⁵, Domaći iz Karlovca⁶, Kulturni centar mladih - KCM iz Kutine⁷, Autnomni centar – ACT iz Čakovca⁸, Savez udruga Klubtura⁹ i druge. Osnaženim procesima povezivanja udruga, klubova i inicijativa nastala je **Mreža mladih Hrvatske (MMH)** – nacionalna krovna organizacija mladih¹⁰. MMH je nastala 2002. i od tada aktivno djeluje

⁵ www.cms.hr

⁶ www.domachi.hr

⁷ www.kcm.hr

⁸ www.actnow.hr

⁹ www.clubture.org

¹⁰ www.mmh.hr

u procesima zagovaranja transparentne i učinkovite provedbe politike za mlade kao i njegove potpune kontrole i evaluacije učinka i utjecaja. Mreža mladih trenutno ima 58 organizacija članica koje su umrežene radi potreba zajedničke suradnje i programske povezanosti. Povezanost udruga osigurava stabilniju i stalniju financijsku potporu kao i *image* jake zagovaračke mreže koja radi za poboljšanje kvalitete života mladih. MMH se može nazvati svojevrsnom **policy mrežom** ili prema **Sabatieru** ona zadovoljava kriterij **zagovaračke koalicije** (*advocacy coalition theory*). MMH je strateški određena ka djelovanju na svim komunikacijskim razinama, stvarajući partnerske odnose sa tijelima vlasti koji koordiniraju i utječu na razvoj politike kao i sa međunarodnim organizacijama koje u Europi i svijetu postavljaju standarde koherentne i transparentne javne politike za mlade. Među takvim organizacijama ističe se Europski forum mladih, čija je MMH članica od 2008. godine.¹¹

¹¹ www.youthforum.com

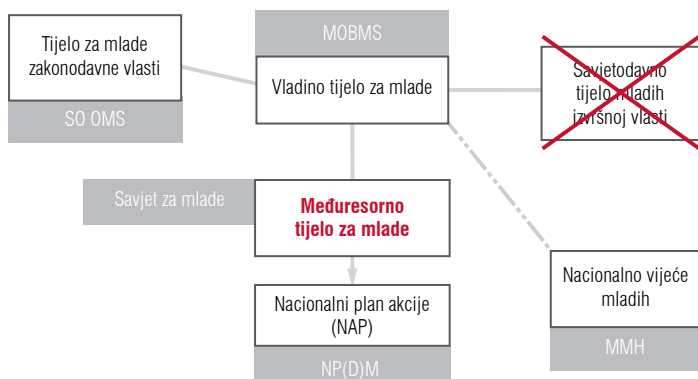
Političke stranke – posljednjih godina **pomladci političkih stranaka** bilježe pojačanu aktivnost u području politike za mlade. Primjerice, mladi HNS-a vodili su višemjesečnu kampanju u cijeloj zemlji kako bi informirali što više mladih ljudi o NPDM-u, kampanji koja se vodila oko njega, relevantnosti dokumenta te važnosti interesa i aktiviranja oko istoga. Forum mladih SDP-a radio je kampanju 'Promjeni program'. Druge političke stranke, odnosno njihovi pomladci nisu vodili tako intenzivne kampanje, no primjećuje se interes suradnje svih oblika organizacija mladih i političkih pomladaka unutar domene politike za mlade. Primjerice, pomladci gotovo svih političkih stranaka potpisali su *Sporazum o suradnji* sa Mrežom mladih Hrvatske, kako bi se zajedničkim naporima ostvarili rezultati razvoja politike za mlade i uspostavljanja standardizacije kvalitete života mladih u Hrvatskoj. Drugi primjer suradnje, izrazito pozitivan, jest umrežavanje lokalnih vijeća mladih, odnosno svih oblika organizacija mladih uključujući pomlatke političkih stranaka na gradskim i županijskim razinama. Zajedničkim naporima organizacija mladih i poziv na suradnju upućenim regionalnim i lokalnim vladama izrađeni su gradski, općinski i županijski programi (djelovanja) za mlade, osnovani centri za mlade, probudila se praksa fokusiranog i konzistentnog zagovaranja.

Mediji – u Republici Hrvatskoj, kada se radi o politici za mlade, mediji nisu skloni pisati, izvještavati ili komentirati navedenu temu. Tekstovi objavljeni u dnevnim tiskovinama prikazuju vrlo oskudno temu politike za mlade (vijest o konferenciji, članak o zapošljavanju mladih, predstavljene statistike). Tiskovine se vrlo rijetko osvrću na položaj mladih i gotovo u potpunosti zanemaruju problematiku politike za mlade, ona naprosto nije medijski dovoljno zanimljiva.

Nejasno je zašto konstruktivna izvješća o sadašnjosti i budućnosti mladih ne nalaze prostora u medijskim sferama, dok su stereotipni prikazi mladih (delikventi, uzročnici prometnih nesreća...) osobito u tiskovinama, i dalje sveprisutni. Uzevši u obzir najrasprostranjeniji i najutjecajniji medij – televiziju – samo jedna emisija (Briljanteen – emisija za mlade emitirana na HRT) je usko posvećena mladima, ali ne i politici za mlade i njezinom sustavnom praćenju. Kada govorimo o mediju, ipak postoji medijski prostor u kojemu mladi pronalaze svoje mjesto i načine informiranja. Internet veza i portali poput www.ukljuci-se.org ili www.mmh.hr te portali (info) centara za mlade ojačali su komunikaciju, aktivnosti i kapacitete procesa politike za mlade i razine opće participacije i interesa mladih.

Kako bi povezanost između aktera bila razumljivija, struktura interakcije te njezini mehanizmi prikazani su na donjoj ilustraciji. Svi navedeni akteri povezani su tzv. institucionalnim okvirom politike za mlade na nacionalnoj razini.

Institucionalni okvir politike za mlade na nacionalnoj razini

Colebatch kaže kako je strukturirana interakcija među akterima sveobuhvatno smještena u domenu ***policy kolektiviteta*** – zajednice aktera, programski i brojčano stabilnih u određenom prostoru. Promotivši dati okvir, jasno je kako institucije kroz modele suradnje i razmjene informacija te utjecaj na razvoj različitih dimenzija politike za mlade tvore fokusiranu i prepoznatljivu *policy* zajednicu u kojoj je vidljiva raspodjela moći od nositelja koordinacije i naj snažnijeg utjecaja na proces donošenja odluka do nevladine organizacije vođene interesom promjene položaja mladih.

Howlet i Ramesh s druge strane govore o pojmu *policy subsystem*, čestoj pojavi unutar procesa razvoja politike za mlade. Naime, akteri se nalaze u određenoj fazi *policy* procesa kroz dva aspekta: *policy* mreže koje određuje zajednički interes (Mreža mladih Hrvatske) i *policy* zajednice koje određuju zajedničko znanje o problemu (ponekad karakteristično samo za dio aktera, a ponekad za sve/samo jednoga). Ipak, mnogobrojnije su situacije u kojima akteri tvore zajednicu koja istovremeno znači i mrežu. Ipak, najjasnija se čini **Birklandova** teza o egzistenciji *policy community*-ja tj. uključenoosti svih onih aktera koji su aktivni u domeni određene javne politike. Opisani dionici te okvir njihove interakcije svakako jest jedna zajednica, svojevrsni *community policy making-a*, razmjene informacija, posjedovanja znanja i njihove razmjene te vrijednih uloga u razvoj *youth policy*-ja.

Literatura

- Birkland, T.A., (2001). *An Introduction to the Policy Process: Theories, Concepts and Models of Public Policy Making*, Armonk, NY: M.E.Sharpe
- Colebatch, H., (2004). *Policy*, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
- Howlet, M., Ramesh, M., (1995). *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy subsystems*. Toronto, New York, Oxford: Oxford University Press
- Grdešić, I. (2005.). *Projekt Družba Adria, politička analiza*, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
- Ilišin, V., Radin, F., (2007.). *Mladi: Problem ili resurs*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
- Ilišin, V. (2006.). *Mladi u lokalnoj vlasti*, Udruga za građansko obrazovanje i društveni razvoj - DIM
- Kekez, A., Petak, Z., Petek, A. (2006.). *Politika prema mladima u Republici Hrvatskoj. Primjena analize javnih politika u radovima studenata fakulteta političkih znanosti*, Udruga za građansko obrazovanje i društveni razvoj - DIM
- Sabatier, P.A. (2000)., *Theories of the Policy Process*. Boulder CO: Westview Press

Dokumenti:

- Istraživanje stavova javnosti o nevladinim organizacijama, AED, 2005.
- Izvešće o društvenom razvoju, UNDP, Hrvatska, 2004. (www.undp.hr, www.mmh.hr)
- Nacionalni program za mlade, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2009.
- Nacionalni program djelovanja za mlade, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, 2003.
- III. Nacionalna konferencija: *Mladi i društveni razvoj*, Bjelolaseca, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2007.
- White Paper on European Governance, Consultation and Participation of Civil Society, Commission of the European Communities, 2001.

**POLITIKA
ZA MLADE
- EUROPSKI
STANDARDI**

Nikola Buković

Fokus drugog dijela publikacije bit će politika za mlade koja se odvija na europskoj razini. Točnije, predstaviti ćemo tri najznačajnija javna aktera: Europsku uniju i Vijeće Europe te krovnu pan-europsku organizaciju mladih, Europski forum mladih. Također, ovo poglavlje će ponuditi i novu klasifikaciju nacionalnih politika za mlade koje nalazimo u nizu europskih zemalja, posebno se fokusirajući na odnos između države i organiziranog sektora mladih, obično predstavljenog na nacionalnoj razini kroz nacionalna vijeća mladih. Nakon toga će uslijediti sažeti osvrt na politiku za mlade u Španjolskoj, Litvi i Danskoj kojim ćemo pokušati testirati eksplanatornu moć ponuđene klasifikacije, ukazati na njene jake strane te skrenuti pozornost na potencijalne inherentne slabosti.

Europska razina: ključni igrači

Europska unija: osnove

Europska unija je specifičan oblik regionalne integracije, a svoju specifičnost crpi iz činjenice da je u preko 50 godina svoga razvoja i postojanja inkrementalnim procesima društvene evolucije višestruko nadrasla vlastite početne okvire. Njezin začetak je poznata **Europska zajednica za ugljen i čelik (EZUČ)**, osnovana 1953. od strane 6 država: Italije, Francuske, Njemačke i tri države Beneluksa (Belgije, Luksemburga i Nizozemske). Temeljna ideja je bila međusobna integracija ratnih industrija: ugljena i čelika, s ciljem prevencije budućih ratova na europskom kontinentu. Iduća iznimno važna godina je 1957., kad je **Rimskim ugovorima** došlo do osni-

vanja **Europske zajednice za atomsku energiju (EUROATOM)** i **Europske ekonomske zajednice (EEZ)**, kojom je uspostavljena carinska unija između 6 država osnivačica EZUČ-a. (Brnčić/Dojčinović/Gotovac/Očurščak, 2005: 28) Tijekom godina Zajednici su se pridruživale nove države članice, a kao ključnu godinu ipak treba izvojiti 1993. i potpisivanje Ugovora u Maastrichtu, poznatog još kao i Ugovor o EU. Njime se osniva nova pravna osobnost, Europska unija (EU), koja osim **ekonomske**, otvoreno ističe i **političku** dimenziju integracije, što je zbog specifičnog položaja nacionalnih država u europskoj tradiciji bio događaj s vrlo dubokim implikacijama (Weidenfeld, 2005:12-40) lako je posljednjim proširenjem 2004. broj država članica narasto na 27, daljnja je politička integracija blokirana odbacivanjem referendumu o novom europskom ustavu u Francuskoj i Nizozemskoj 2005. te njegove malo manje ambiciozne inačice Lisabonskog ugovora 2008. u Irskoj. Ipak, ratifikacija spomenutog Ugovora kojoj smo svjedočili početkom listopada 2009. dat će, nadaju se zagovornici europskih integracija, novi poticaj tom procesu.

Institucionalni ustroj

Ranije spomenuti EZUČ je važan ne samo iz razloga što je predstavljao začetak projekta europske integracije, već i zato što je udario temelje institucionalnoj strukturi Unije kakvoj smo i danas svjedoci. Naime, odlučivačka struktura EZUČ-a sastojala se od **Visoke vlasti**, čiji je rad nadziran od strane **Sudskog vijeća** te **Zajedničke skupštine**, sastavljene od predstavnika vlada i parlamenata država članica. Iz gore spomenutih tijela proizašao je institucionalni ustroj kakav

danas poznajemo: **Europska komisija** (nastala spajanjem Komisije EEZ i EZUČ-ove Visoke vlasti 1967.), **Sud europskih zajednica** sa sjedištem u Luksemburgu, **Vijeće ministara** (ili **Vijeće EU**) i konačno **Europski parlament** (EP) (Weidenfled, 2005:12).

Europska komisija (EK), ili kako se često naziva, „europska vlada“ nipošto nije vlada u značenju koji tom pojmu pripisujemo na nacionalnoj razini. Naime, EK nije tijelo sastavljeno i potvrđeno od zastupnika izabranih u predstavničko tijelo političke zajednice (u ovom slučaju EP). Doduše, EP mora potvrditi sastav EK (u ovom trenutku 26 povjerenika iz svake države članice plus predsjednik EK kao 27. član), ali sastav predlaže Europsko vijeće, tijelo o kojem će biti riječi malo niže. Iako EK jest izvršna grana vlasti u EU, ona ne kontrolira zakonodavni proces na način na koji to kontroliraju vlade u nacionalnim državama (kroz parlamentarnu većinu). Svoj utjecaj EK crpi kroz informacije i administrativne kapacitete koji joj stoje na raspolaganju kroz **27 direktorata**. Oni služe ne samo kao instrument za provedbu politika EU, već i kao izvor ekspertize i zakonodavnih inicijativa koje stoje na raspolaganju povjerenicima EK (Diedrichs, 2005:72-74).

Sud europskih zajednica ima zadatak da se poznati **acquis communautaire (zajednička pravna stečevina)** Unije dosljedno provodi. To je velik izazov s obzirom da je pravna stečevina disperzirana kroz niz ugovora, konvencija i odluka koje su tijekom posljednjih 50 godine satkale zakonodavstvo EU (Brnčić/Dojčinović/Gotovac/Očurščak, 2005: 68).

Vijeće ministara ili Vijeće EU je zakonodavno tijelo EU (sukladno stečevinama europskog prava, utemeljenim Rimskim ugovorima) te se sastoji od ministara država članica, a sastav se mijenja s obzirom na područje u kojem se treba donijeti odluka. Dakle, ukoliko se odlučuje o ekonomskim pitanjima, u Vijeću ćemo naći ministre gospodarstva ili financija, ukoliko se odlučuje o poljoprivrednim subvencijama, ministre poljoprivrede. Odluke se, ovisno o području, donose ili jednoglasno ili sustavom složene kvalificirane većine, koja uvažava i načelo teritorija i načelo broja građana Unije (Hartwig/Umbach, 2005:321-325).

Europski parlament je jedino tijelo u institucionalnoj arhitekturi EU koje se izravno bira (od 1979.). Upravo ta činjenica u zadnjih 10-ak godina jača političku moć i proširuje ovlasti EP. Dok je ranije bio prvenstveno savjetodavno tijelo, izuzetkom ovlasti da stavi veto na budžet te na sastav EK, posljednjim ugovorima, posebno onim iz Nice 2001. te Lisabonskim ugovorom (koji još nije ratificiran) utjecaj Parlamenta bitno raste, jer u čitavom nizu područja dobiva pravo **suodlučivanja** (Maurer, 2005.).

Konačno, ranije spomenuto Europsko vijeće je tijelo koje ima vjerovatno najveći utjecaj na politike i zakonodavstvo EU, a nema utemeljenje u europskom pravu. Sastoji se od šefova država članica, a sastancima se pridružuje i predsjednik EK kao član, bez prava glasa. Iako Europsko vijeće nije formalno tijelo EU, zbog svog velikog utjecaja često ima kapacitet poništavanja i mijenjanja odluka koje su već prošle kroz Vijeće EU i EP, ali je isto tako nerijetko i ključan pokretač brojnih inicijativa (Wessels, 2005:114-117).

Gdje je tu politika za mlade?

U pokušaju da pronađemo i identificiramo ključna čvorišta relevantna za politiku za mlade unutar ove silno kompleksne i često zbujujuće strukture EU, bitno je spomenuti dva bitna pojma ključna za razumijevanje položaja i procesa vezanih za politiku za mlade u EU. Kao prvo, područje politike za mlade nije regulirano ranije spomenutom europskom pravnom stečevinom. Ipak, EU prepoznaje važnost sustavnog bavljenja nekim područjima u suradnji s državama članicama, iako u tim područjima nema čvrste ovlasti kao što je to slučaj u politikama Zajednice, definiranim okvirima europskog prava. Jedno od takvih područja je i politika za mlade. U takvim situacijama, EU se rukovodi **metodom otvorene koordinacije** (engl. Open method of coordination – OMC). Točnije, EK postavlja standarde i preporuke te nadzire u kojoj mjeri države članice te standarde i preporuke poštuju. Kao mehanizam nadzora služe **godišnji izvještaji** koje ministarstva zadužena za mlade moraju podnijeti nadležnim strukturama unutar EK o tome što je napravljeno na području politike za mlade u protekloj godini.

Drugi važan pojam je **strukturni dijalog**. Naime, strukturni dijalog je relativno nova strategija EU kojom se nastoji prevladati sve dublji demokratski deficit koji postoji između građana EU i njenih institucija. Ideja je u tome da udruženi interesi građana dobiju što jači utjecaj na kreiranje politika EU, koja zbog svoje veličine i glomaznosti svog administrativnog aparata, ne može znati što se događa (u smislu novih problema i potreba njenih građana) na njenom kompletnom teritoriju u svakom trenutku. Stoga, organizirani interesi, kao što su sindikati te organizacije civilnog društva (pa tako i

organizacije mladih) se potiču da se što aktivnije uključe u lobiranje i kreiranje politika koje prepoznaju važnima.

Spomenuta dva pojma iznimno su relevantna za razumijevanje položaja i razine utjecaja koji se u polju politike za mlade preko institucija EU može ostvariti. Pojednostavljeno rečeno, politika za mlade nije fokus EU, ali dobro poznavanje institucionalnog okvira i pripadnog diskursa otvara neke niše za utjecaj.

Opća uprava za obrazovanje i kulturu (Directorate General of Education and Culture)

Najznačajniji akter na području politike za mlade unutar institucionalne arhitekture EU je **Opća uprava za obrazovanje i kulturu (Directorate General of Education and Culture - DGEAC)**, koji se na jednoj od svojih nižih razina funkcionalne diferencijacije grana na **Odjel za mlade (Youth Unit)**. Najvažniji posao spomentog odjela je priprema ključnih dokumenata Unije u polju rada s mladima, a kao najznačajniji se među njima ističu *White paper - new impetus for European Youth* iz 2001. te *An EU Strategy for Youth - Investing and Empowering* iz 2009. Prvim se udaraju temelji politici za mlade unutar EU, a drugi revidira učinjeno u proteklom periodu i naglašava nužnost jačanja metode otvorene koordinacije između svih uključenih aktera (EK, EP, spomenutih odbora, organiziranog sektora mladih na europskoj razini predstavljenog kroz Europski forum mladih, nacionalnih vlada...) u poboljšanju ishoda koju politika za mlade ostvaruje. Spomenuti će dokument funkcionirati kao nova strategija EU na području politike za mlade u narednom devetogodišnjem razdoblju jer valjanost institucionalne strukture postavljene 2001. ističe krajem 2009.

Političke i administrativne odluke DGEAC provodi preko **Izvršne agencije za obrazovanje, audiovizualni sektor i kulturu (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency)**, koja ujedno administrira najznačajniji program i instrument EU na polju rada s mladima – **program Mladi na djelu (Youth in Action Programme)**. Spomenutim programom se organiziranom sektoru mladih alocira oko 800 milijuna eura na period od 2007. do 2013., za poticanje strateških ciljeva kao što su: aktivna participacija mladih, mobilnost, informiranje, različitost, volontiranje, neformalno obrazovanje i ljudska prava. Sve korisnice YiA programa imaju svoje nacionalne agencije koje na nacionalnoj razini administriraju spomenuti program. Prethodno je bitno da od strane Izvršne agencije steknu **akreditaciju**, koja može biti i povučena u slučaju da se dokažu određene nepravilnosti u radu (kao na primjer u Bugarskoj i Rumunjskoj). U Hrvatskoj nacionalna agencija zadužena za YiA program je **Agencija za mobilnost i programe EU**, koja još uvijek nije dobila akreditaciju da administrira program u njegovom punom opsegu pa se organizacije civilnog društva koje žele provoditi neke projekte izvan teritorija RH još uvijek moraju na natječaje javljati Izvršnoj agenciji u Bruxellesu.¹

¹YiA se u ograničenom opsegu može provoditi i u ostalim državama jugoistočne te istočne Europe i kavkasko regije putem SALTO (Support, Advanced Learning and Training Opportunities) centara u Ljubljani (za JI Europu) te Varšavi (za istočnu Europu i Kavkaz). SALTO centar u Ljubljani je bio ključan u provođenju YiA programa do osnivanja Agencije za mobilnost i EU programe u Hrvatskoj, kao i programa Youth, čiji je YiA nastavak od 2007. Više o YiA na: http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc74_en.htm, a o SALTO centrima na: <http://www.salto-youth.net/>

Europski parlament

EP (sa sjedištem u Strasbourgu) se ne bavi sustavno politikom za mlade na europskoj razini, ali se povremeno, bilo plenarno, bilo kroz pojedine radne odbore, bavi pojedinim pitanjima relevantnim za mlade u Europi. U tom smislu valja istaknuti veliku kampanju **Europskog foruma mladih (YFJ) GET VISABLE²** kojom su se nastojala olabaviti ograničenja nametnuta viznim režimom Schengenskog sporazuma za mlade uključene u youth work (omladinski rad). Tijekom te kampanje pojedini zastupnici u EP su se snažno angažirali na promociji ovog pitanja te je YFJ ostvario intezivnu suradnju s dva odbora EP: Odborom za sigurnost i obranu (SEDE) te Odborom za civilne slobode, pravosuđe i unutarnje poslove (LIBE). Kampanja je rezultirala proširenjem okvira viznih olakšica za mlade iz država koje nisu dio Schengenskog područja. Osim studenata/ica, vizne olakšice sad su dostupne i onim mladim uključenim u sportske, kulturne i aktivnosti vezane uz civilno društvo.

Vijeće Europe

Vijeće Europe je najstarija postojeća međudržavna organizacija na teritoriju Europe. Osnovano je 1949. i danas broji 47 država članica. Glavni zadatak ovog tijela je bila provedba te godine potpisane Europske povelje o ljudskim pravima pa stoga ne treba čuditi da je zaštita i promocija ljudskih prava općenito, ali i prava pojedinih ugroženih društvenih skupina, kao što su, primjerice, žene, Romi i mladi, u fokusu rada Vijeća Europe.

² Više na: <http://www.getvisable.org/index.php?section=1>

Institucionalni okvir

Odlučivačko tijelo Vijeća Europe je **Odbor ministara (engl. Committee of Ministers)**, sastavljeno od ministara vanjskih poslova svih država članica te njihovih zamjenika ili trajnih predstavnika (Permanent Representatives). Ministri vanjskih poslova se sastaju jednom godišnje, ali kontinuitet rada održavaju njihovi stalni predstavnici koji na dnevnoj bazi rade na kreiranju politika Vijeća.

Parlamentarna skupština (Parliamentary Assembly) je drugo važno tijelo u institucionalnom ustroju Vijeća Europe. Sastavljeno je od delegiranih predstavnika parlamenata država članica te se sastaje četiri puta godišnje. Iako je većinom savjetodavno tijelo, unutar Vijeća Europe ipak ima znatan utjecaj jer glasa o primanju novih članica, sklapanju svih međunarodnih ugovora, bira suce Europskog suda za ljudska prava, Povjerenika za ljudska prava, Glavnog tajnika Vijeća Europe (na prijedlog Odbora ministara) te ima moć pokretanja inicijativa (često se smatra „motorom“ Vijeća Europe).

Od ostalih značajnijih tijela treba izdvojiti **Kongres lokalnih i regionalnih vlasti (The Congress of local and Regional Authorities)**, **Konferencija međunarodnih nevladinih organizacija (Conference of INGOs)** te **Europski sud za ljudska prava (European Court of Human Rights)**, sa sjedištem u Strasbourgu (kao i ostale institucije Vijeća Europe), koji je često miješan sa Europskim sudom pravde, institucijom EU koja ima sjedište u Luksemburgu. Zadatak tog Suda je da nadzire provedbu Europske deklaracije o ljudskim pravima i s tim u vezi, svaki čovjek koji živi ili privremeno prebiva na teritoriju jedne od država članica Vijeća Europe ima pravo iznijeti svoj slučaj pred ovaj Sud ukoliko misli da su mu prava

definirana Deklaracijom povrijeđena, a iscrpio je sve pravne mogućnosti na nacionalnoj razini. Ukoliko Sud zaključi da je do takvog kršanja došlo, može od države članice tražiti da pravno i materijalno stanje okrivljenika vrati u poziciju sa početka spornog postupka. Izvršno i administrativno tijelo Vijeća Europe je **Tajništvo (The Secretariat)** na čijem je čelu **Glavni tajnik (Secretary General)**, koji osim što koordinira rad Tajništva i predstavlja Vijeće Europe pred trećim osobama. Samo Tajništvo je podijeljeno na više razina, a za nas najznačajnije tijelo je **Uprava za mlade i sport (Directorate for Youth and Sport)**.

Politika za mlade Vijeća Europe

Mnogi autori, mladi aktivisti i stručnjaci za rad s mladima drže kako je Vijeće Europe tijelo koje se najsustavnije i najpredanije bavi mladima na europskoj razini. Ne samo da je unutar Vijeća Europe politici za mlade dan prvorazredan politički značaj, već je i predstavnicima organiziranog sektora mladih dana prilika da ravnopravno s izabranim političkim predstavnicima odlučuju o politici za mlade Vijeća Europe kroz **metodu *co-managementa*** Vijeća Europe, a osim toga značajan napor je uloženo u znanstvena istraživanja o problemima i potrebama mladih ljudi.

Tijelo izravno zaduženo za politiku za mlade unutar Vijeća Europe je **Uprava za mlade i sport**. Ono što je specifično za ovo tijelo je to da, za razliku od ostalih sličnih administrativno-izvršnih tijela, u dijelu politike za mlade, **sami mladi**, kroz ranije spomenutu metodu **co-managementa**, na ravnopravnoj osnovi odlučuju o načinima na koje će se upravljati sredstvima dodjeljenim za mlade.

Dakle, pri Upravi za mlade i sport postoji tzv. **Savjet za mlade (Advisory Council for Youth)**, sastavljen od 30 predstavnika međunarodnih organizacija mladih. Od tih predstavnika njih 20 su izabrani na prijedlog Europskog foruma mladih, a ostalih 10 imenuje izravno Uprava. Ono što je posebno bitno jest da ti mladi ne samo da savjetuju donositelje odluka, oni jesu donositelji odluka na ravnopravnoj osnovi. Naime, svih 30 spomenutih predstavnika ulazi u novo tijelo koje se zove Zajedničko vijeće (**Joint Council - JC**), u kojem osim njih sjede i predstavnici resornih ministarstava za mlade 49 država potpisnica Europske kulturne povelje, inače okupljenih u tijelo koje se zove Europski odbor za mlade (**The European Steering Committee for Youth - CDEJ**). Po 8 predstavnika AC-a i CDEJ-a tvore novo tijelo poznato kao **Programski odbor (Programming Committee)**, zaduženo za upravljanje, nadzor i evaluaciju rada **Europskih centara mladih (European Youth Centers**, po jedan u Strasbourgu i Budimpešti) te Europske fondacije za mlade (**European Youth Foundation - EYF**).

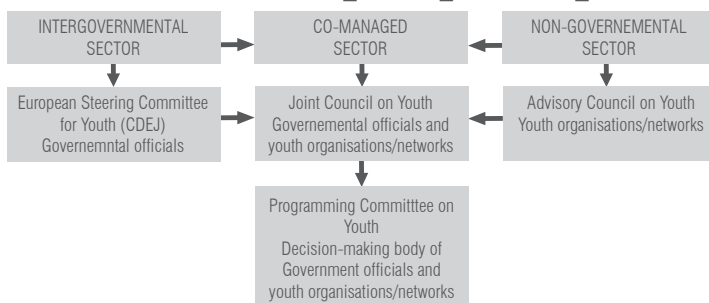
Prijedlozi JC-a još trebaju blagoslov Parlamentarne skupštine, ali u pravilu se usvajaju bez prigovora. Ovakva metoda upravljanja u sektoru mladih na nacionalnoj razini postojala je samo u Litvi, ali je ukinuta nakon samo jednog mandata (više na str. 79-83)

Spomenuti Europski centri za mlade u Strasbourgu (osnovan 1972.) te onaj u Budimpešti (osnovan 1995.) služe kao mjesta na kojim mladi imaju mogućnost održavati susrete i veće aktivnosti poput međunarodnih konferencija, zahvaljujući logističkim mogućnostima koje centri pružaju.

EYF je fondacija koja finansijski podržava različite aktivnosti organiziranih mladih u Europi. S godišnjim budžetom od oko 2.5 milijuna eura, uglavnom se financiraju aktivnosti kao što su međunarodni susreti mladih, kampanje, izložbe, publikacije, izrada audio-vizualnih materijala, web stranica, raličitih pilot projekata te općenito, razvoj i administrativno funkcioniranje međunarodnih organizacija mladih i međunarodnih mreža.

Slika 1: Co-management sistem Vijeća Europe. Preuzeto sa:

http://www.coe.int/t/dg4/youth/Coe_youth/co_management_en.asp

Partnerstvo između Vijeća Europe i Europskog foruma mladih

Ono se odvija na tri osnovne razine. Prvo, institucionalna suradnja postoji u formi gore spomenutog delegiranja 20 predstavnika YFJ-a u AC Vijeća Europe. Na drugoj razini, YFJ prima institucionalnu potporu od Vijeća Europe (premda je ona bitno niža od onog koji prima od EU, što nije iznenađujuće, s obzirom na poznatu razliku u finansijskim kapacitetima tih dviju organizacija). Na trećoj razini, YFJ i CoE surađuju na organizaciji važnijih susreta mladih (European Youth Events) – posljednji značajniji dogodio se u Kijevu

2008. Također, suradnja se proteže na stručna istraživanja i izradu *policy* dokumenata koji teže poboljšanju položaja mladih u Europi (primjer toga je White Paper on Youth Policy). Konačno, YFJ i CoE surađuju na organizaciji zajedničkih javnih kampanja, a možda najpoznatija je Svi različiti - svi ravnopravni (engl. All Different - All Equal), lansirana 2007., a za cilj je imala borbu protiv homofobije, rasizma i socijalne isključenosti diljem Europe.

Youth Partnership Vijeća Europe i EK

Čvršća suradnja na području rada s mladima između Vijeća Europe i Europske komisije započela je 1998. i odvija se na tri osnovna područja: unaprijeđenja i jačanja rada s mladima i za mlade kroz projekt **European Youth Worker and Youth Leader Training**, zatim na području mediteranske suradnje kroz program **Euro-Mediterranean Youth Cooperation** te konačno, na području istraživanja na području politike za mlade kroz partnerski program **Youth Research**. Sva tri programa ujedinjena su 2005. u zajednički partnerski program **Youth Partnership**. Partnerski ugovor se obnavlja svake dvije godine, a aktualni traje do kraja 2009. Prilično je jasno da će ovo Partnerstvo nastaviti funkcionirati i nakon tog datuma³.

Europski forum mladih (Youth Forum Jeunesse - YFJ)

Europski forum mladih (YFJ), osnovan 1996. spajanjem triju tada postojećih organizacija koje su predstavljale mlade na europskoj razini: **Council of European Youth Committees (CENYC)**, **Youth**

³ Više o Youth Partnershipu na: <http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/index.html>

Forum of the European Communities (YFEU) te **European Coordination Bureau of International Youth Organizations (ECB)**⁴. YFJ je krovna pan-europska organizacija mladih koja u ovom trenutku okuplja 98 članica iz cijele Europe te predstavlja interese desetaka milijuna mladih iz cijele Europe. YFJ počiva na dva osnovna stupa: **nacionalnim vijećima mladih** kao predstavnicima organiziranog sektora mladih pojedinih država i **međunarodnih organizacija mladih** kao predstavnika interesa mladih koji transcendiraju nacionalne granice. Misija YFJ-a je: 1) jačanje i osposobljavanje mladih da se aktivno uključe u oblikovanje Europe i društava u kojim žive; 2) poboljšanje životnih uvjeta mladih kao europskih građana u današnjem svijetu.

Mehanizmi utjecaja

Svoju snagu YFJ crpi iz svoje brojnosti i reprezentativnosti i kao takav je priznat partner ostalih dvaju gore opisanih europskih aktera u području politike za mlade. Međutim, ne treba zaboraviti da YFJ također kontinuirano razvija ekspertizu u području politike za mlade. Dokument koji možda najjasnije elaborira *policy* poziciju YFJ-a i agendu za koju se zalaže je: „11 indicators of a (national) youth policy“⁵ iz 2002. Spomenuti indikatori su: 1) položaj i kvaliteta neformalnog obrazovanja; 2) *youth training policy* (u slobodnom

⁴ Prema tekstu: „Council of European Youth Committees“, u izdanju European University Institute, dostupan u PDF formatu na stranici: <http://wwwarc.eui.eu/pdf/inv/inv-cenyc.pdf>, 01.08.2009.

⁵ U prijevodu: „11 indikatora (nacionalne) politike za mlade“. Iako je ovaj pozicijski dokument prvenstveno zamišljen kao instrument zagovaranja standarda nacionalnih politika za mlade, stavljanje riječi „nacionalna“ u zagradu jasno ukazuje da se isti indikatori mogu koristiti za vrednovanje kvalitete politika za mlade na svim razinama, od lokalne do europske.

prijevodu na hrvatski, politika edukacije mladih); 3) zakonodavstvo koje se tiče mladih; 4) proračun koji se alocira za mlade; 5) politika informiranja mladih; 6) *multi-level policy* (u slobodnom prijevodu, višerazinska politika za mlade, naglašavajući načelo supsidijarnosti); 7) istraživanja o mladima; 8) participacija mladih (na nacionalnoj razini prvenstveno kroz nacionalna vijeća mladih); 9) međuresorna suradnja; 10) inovativnost; 11) savjetodavna tijela za mlade. Ovi indikatori ne samo da daju prilično jasnu sliku područja kojim se YFJ bavi i na koja koncentrira svoje javno-zagovaračke inicijative nego ukazuju na osnovnu metodu njegova rada - postavljanjem što čvršćih indikatora zagovara postupna i kontinuirana poboljšanja politike za mlade na svim razinama.

Ukoliko smo istakli reprezentativnost, brojnost i ekspertizu kao glavne izvore snage YFJ-a, utoliko određenu nedorečenost i općenitost njegovih politika treba istaknuti kao najjasniju slabost. Ipak, čini se da je to cijena koja se katkad mora platiti da bi se postigla reprezentativnost. Naime, YFJ je vrlo velika i heterogena mreža različitih tipova organizacija, a ta različitost njihovih interesa ne proizlazi samo iz drugačijih organizacijskih kultura i načina gledanja na pitanja mladih (nacionalna vijeća mladih u odnosu na međunarodne organizacije mladih, među kojim opet nalazimo spektar od vjerskih organizacija mladih, studenskih organizacija, do europskih političkih organizacija mladih), već je snažno izražena i geografska dimenzija. Nisu rijetke vrlo žestoke političke borbe unutar samog Foruma kojima organizacije nastoje na dnevni red staviti probleme iz svoje regije, a problemi mladih u kavkaskoj regiji i jugoistočnoj Europi su često bitno drukčiji od problema mladih u srednjoj i zapadnoj

Europi. Stoga, kompromis je često nužan recept kojim se postiže održivost, čak i pod cijenu periodičkog razvodnjavanja *policy* stajališta i inicijativa.

Institucionalna struktura YFJ-a

Najviše odlučivačko tijelo YFJ-a je **Generalna skupština (General Assembly)**, koja se održava svake dvije godine i na kojoj učestvuju predstavnici svih organizacija članica (svaka organizacija koja je punopravna članica delegira 2 predstavnika, ostale organizacije, bilo da su kandidatkinje ili promatračice, po jednog). Glasa se po principu „jedna organizacija - jedan glas“, pri čemu valja naglasiti kako samo punopravne članice imaju pravo glasati. Generalna skupština, uz ostale široko postavljene ovlasti najvišeg predstavničkog tijela organizacije, na dvogodišnji mandat bira **predsjednika, troje potpredsjednika**, te još **8 članova Biroa (The Bureau)**. Biro je, u stvari, struktura koja upravlja radom YFJ - a tijekom dovođnjeg razdoblja, a njegovi članovi svoj posao obavljaju volonterski. Demokratska kontrola rada Biroa (ali i Tajništva, o kojem će uskoro biti riječi) se u tijekom radoblja u kojem se Generalna skupština ne održava, osigurava putem sjednica **Vijeća članica (Council of Members - COMEM)**. Radi se o svojevrsnoj Skupštini u malom, koja zasjeda u godini u kojoj se Generalna skupština ne održava *dvaput*, a u godini u kojoj Skupština zasjeda, *jedanput*. Svakaka organizacija na COMEM delegira jednog predstavnika, a najbitnija ovlast je da na dvogodišnji mandat bira **Glavnog tajnika/cu (Secretary General)** koji/a vodi **Tajništvo (Secretariat)** te uz predsjednika predstavlja YFJ.

Tajništvo je iznimno važno tijelo koje obavlja tekuće poslove Foruma i razvija *policy* ekspertizu u polju politike za mlade. Momentalno ima 25 zaposlenika koji se dijele u dvije skupine: a) *policy službenici (Policy officers)*, koji se bave sadržajem i javno zagovaračkim inicijativama; b) *administrativno osoblje*.

Ostala dva tijela koja valja spomenuti unutar strukture Foruma su:

Komisija za financijski nadzor (Financial Control Commission)

te **Konzultativno tijelo za prijave za članstvo (Consultative**

Body for Membership Applications). Prvo tijelo vrši internu financijsku kontrolu poslovanja YFJ-a, a drugo je sastavom izbalansirano tijelo koje daje svoje mišljenje Generalnoj skupštini o tome da li status pojedinih organizacija treba revidirati, kao i mišljenje o kandidaturama novih članica.⁶

Također, YFJ osniva brojne radne skupine za pojedine teme kao što su obrazovanje, mobilnost, zdravlje mladih, volonterstvo i drugo.

YFJ delegira članove i aktivno zagovara politike za mlade u čitavom nizu međunarodnih organizacija, kao npr. CoE (objašnjeni mehanizam delegiranja u Savjet za mlade), EU (posebno u **Ekonomski i socijalni odbor i Odbor regija**) te Ujedinjeni narodi (gdje uživa konzultativni status u **Ekonomskom i socijalnom vijeću** te specijaliziranim agencijama UN-a, kao što je **Svjetska banka**).⁷

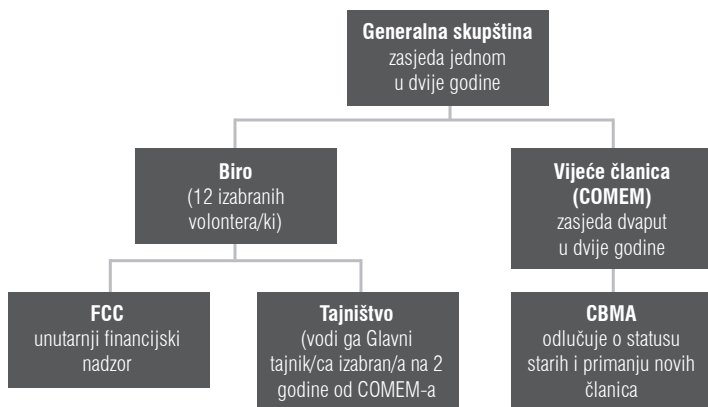
⁶ O detaljnijem funkcioniranju tijela YFJ-a može se pročitati u Statutu koji je dostupan na: <http://www.youthforum.org/en/node/65>

⁷ Više podataka o YFJ-u, načinu njegova rada, radnim tijelima i utjecaja može se naći na <http://www.youthforum.org>

Nacionalne politike za mlade u Europi

U posljednjem dijelu publikacije pozornost ćemo posvetiti načinima na koje države u različitim europskim zemljama donose, formuliraju i provode politike za mlade. Valja istaknuti kako smo pri osmišljavanju ove publikacije bili u velikoj dvojbi: pokušati se fokusirati na prenošenje obilja informacija koje smo skupili u našim istraživanjima i dugogodišnjoj suradnji Mreže mladih Hrvatske s nacionalnim vijećima iz većeg broja europskih zemalja ili pokušati tim podacima dati smisao kroz određenu analitičku shemu koja bi mogla potaknuti sve one koji se ovom temom u budućnosti imaju ambicije baviti, uz cijenu nešto oskudnije ponude sadržaja. Činjenice da smo ograničeni prostorom te da je pregled EU, CoE i YFJ bio ključan sadržaj ove publikacije koji je zauzeo zasluženu količinu prostora, pomogle su nam da se odlučimo za drugu opciju, uz kompromis da politike za mlade u nekoliko država predstavimo u sažetim studijama slučaja.

Slika 2: Struktura Europskog foruma mladih

Kako shvatiti politike za mlade - uzroci razlika i sličnosti

Thomas Dye je pokušavajući definirati javne politike davno napisao kako je *policy*: "...sve ono što vlada odabire da će učiniti ili da neće učiniti" (Dye, 1972 prema: Colebatch, 2004: 78). Ovakva definicija, koja u prvi plan stavlja ulogu države kasnije je snažno osporavana, a najznačajniji protivnici takvog shvaćanja bili su pluralisti i teoretičari *policy* mreža. Jedni i drugi smatraju kako se javne politike grade po bitno decentraliziranijem modelu te da država nema svu moć u osmišljavanju, kreiranju, čak i provedbi javnih politika. Burne 80-te, jačanje privatnog, ali i civilnog sektora čini se da im daju za pravo. Ipak, čak i danas prvorazrednu ulogu države nitko ne osporava. S druge strane, svaka javna politika je specifična i procesi koji se za nju vežu grade specifičan institucionalni krajobraz, slično kao rijeke koje svojom snagom mijenjaju reljef stvarajući kanjone, doline, jezera i ostale zemljopisne oblike i pojave. Naše nas je istraživanje navelo na zaključak kako je ključni element za razumijevanje pojedinačnih politika za mlade **odnos između države i organiziranog sektora mladih (obično predstavljenog putem nacionalnog vijeća mladih)**. Čini se da upravo odnos između države, točnije njezinih institucija i nacionalnih vijeća omogućuje dublje razumijevanje te otvara mogućnost za stvaranje analitičkih modela koji mogu produbiti naše znanje o politici za mlade.

Ipak, postavlja se logično pitanje: što je suština sintgame „odnos države i sektora mladih“? Smatramo da su načini na koje su u sklopu pojedinih nacionalnih politika za mlade odgovoreno na četiri temeljna pitanja ključ razumijevanja različitih modela. Ta četiri pitanja su:

- a) Da li je status mladih na nacionalnoj razini uređen posebnim zakonom (*youth legislation*)?
- b) Uključuje li država predstavnike organiziranog sektora mladih u donošenje ključnih odluka vezanih za politiku za mlade na nacionalnoj razini?
- c) U kojoj mjeri država financijski podržava organizirani sektor mladih, napose nacionalno vijeće mladih?
- d) Do koje mjere je nacionalno vijeće mladih uključeno u provedbu i monitoring vladinih programa namijenjenih rješavanju problema i zadovoljenju potreba mladih?

Tri modela i njihovi izvori

Slijedeći gore iznesenu Dyeovu definiciju, može se zaključiti da svaka država ima politiku za mlade. Čak i ako država ne čini ništa da zadovolji potrebe mladih kao specifične društvene skupine pa čak i ako ih ne prepoznaje kao poseban dio društva, možemo reći i da je takvo odsustvo politike za mlade svojevrsna politika za mlade (bez ulaženja u vrijednosne implikacije takve tvrdnje). Ipak, gotovo sve europske države danas prepoznaju na ovoj ili onoj razini važnost mladih i s više ili manje proaktivnim pristupima pokušavaju postići njihovu integraciju u društvo i oslobađanje njihovog kreativnog potencijala na način od kojeg će koristi imati kompletna društvena zajednica. Također, sama činjenica postojanja mladih u društvu kao specifične skupine društvenih dionika sa zahtjevima koji su obično artikulirani distinktivnim diskursom, obično tjera vlade na akciju. „Pritisak odozdo“, bilo da se radi o zahtjevima mladih da im se osiguraju prostori za kulturno-umjetničke sadržaje, ili njihovo agre-

sivno djelovanje zbog masovne nezaposlenosti koja narazmjerno pogađa njihovu dobnu skupinu, tjeraju vlade na reakcije. Reakcije koje se u principu i detaljima često fundamentalno razlikuju.

1) Model Y

Sva tri modela koja će ovdje biti opisana nose imena po slovima za koja smatramo da dobro sažimaju bit procesa koji se unutar njih događaju. Prvi je **model Y** nacionalne politike za mlade kojeg karakterizira to da se potrebe i zahtjevi mladih (simbolizirani donjim krakom slova Y) rješavaju od strane državnih institucija i organiziranog sektora mladih **odvojenim pristupima** između kojih nema **prožimanja**, a samim tim niti **sinergijskog efekta**. Model Y, na tragu gore iznesena 4 pitanja, karakterizira: a) nejasno pravno uređen status sektora mladih kao društvene skupine te organiziranog sektora mladih na nacionalnoj razini (nema jasne definicije i razlikovanje *organizacija mladih* i *organizacija za mlade*, kriterija za nacionalne i krovne organizacije mladih, način formiranja nacionalnog vijeća nisu propisani, kao niti način njegova utjecaja na državne institucije i razina finacijske potpore koju prima od javnih vlasti); b) niska razina participacije predstavnika nacionalnih vijeća u (su) odlučivačkim i savjetodavnim strukturama vlasti, uz to da dok participacija mladih u takvim tijelima postoji, ona je u sadržajnom smislu tek formalna i simbolična i obično se svodi na razinu **obavještavanja o dodijeljenim zadacima**⁸ (Marković/Vučković, 2007);

⁸ Obavještavanje o dodijeljenim zadacima je 4. razina uključivanja mladih u procese donošenja odluka sukladno utjecajnoj klasifikaciji Rogera Harta koji razlikuje 8 takvih razina. Razine koje su još niže su tokenizam (o mladim se afirmativno priča, ali im se na daje nikakva moć, čak niti elementarna informiranost), mladi kao ukras i manipulacija mladima. Valja naglasiti da Hart smatra da na najniže 3 razine participacija uopće ne postoji.

država ne provodi sustavno financiranje organiziranog sektora mladih u smislu institucionalnih potpora za hladni pogon organizacija koje su obično ovisne o projektnim izvorima financiranja; d) nacionalna vijeća se slabo uključuju u monitoring, a pogotovo ne u provedbu vladinih programa, premda to ne znači da ona sama ne čine napore da to čine i javno zagovaraju bolje prakse.

2) Model T

Ključno obilježje koje razlikuje modele Y i T jest taj da država u modelu T za razliku od modela Y prepoznaje relevantnost i ekspertizu organizacija mladih u pojedinim pitanjima koja se tiču mladih (obično su teme kao što su zdravlje mladih, volonterstvo, mobilnost, informiranje) te im u tom smislu priznaju određenu ulogu, utjecaj, a nerijetko i znatnu finacijsku potporu. To je simbolizirano gornjom okomitom crtom na slovu T koje treba ukazati na činjenicu da su naponi države i organiziranog sektora mladih ujedninjeni i da se međusobno prožimaju, barem kad govorimo o pojedinim pitanjima. Međutim, važno je naglasiti da se vrlo često radi o upravo onim dijelovima „kolača“ koje je država sklona podijeliti i koji često ne nose potencijal za stvarnu društvenu promjenu. Politika za mlade tu prečesto pada na ključna dva indikatora navedena u ranije citiranom pozicijskom dokumentu YFJ-a, radi se **višerazinskoj politici za mlade** te iznad svega, **međuresornoj suradnji**. Samo cjelovit i sustavan pristup koji koordinira napore svih uključenih aktera i, što je jako bitno, na takav način adresira sve (ili barem većinu) ključnih problema i potreba mladih, ima izgleda za uspjeh. Ako želimo biti nepopravljivi optimisti, model T možemo smatrati prijelaznom fa-

zom prema modelu O, ali nažalost, praksa pokazuje da se do takve potpune tranzicije nerijetko dosta teško dolazi.

3) Model O

Slovo O u ovom slučaju simbolizira stalno prožimanje napora države i sektora mladih u rješavanju problema i zadovoljavanju potreba mladih. Također, simbolički se ukazuje na sustavan pristup, suradnju i koordinaciju te postojanje povratnih sprega između uključenih dionika koji na taj način lakše detektiraju nove potrebe i probleme te brže i efikasnije na njih reagiraju. U „idealnom svijetu“ modela O odnos države i organiziranog sektora mladih je jasno definiran, mladi uživaju istinsko pravo sudjelovanja u državnim savjetodavnim, a katkad čak i suodlučivačkim strukturama, sektor je dostatno i transparentno financiran te država spremno uključuje predstavnike nacionalnog vijeća i pojedinačnih organizacija mladih u sustav monitoringa, a katkad samim nacionalnim vijećima u potpunosti prepuštaju provedbu pojedinih elemenata nacionalne politike za mlade.

Gdje nalazimo koji model?

Prije nego krenemo u nešto detaljniju razradu ovog pitanja, dvije su metodološke napomene na koje valja skrenuti pozornost. Pri osmišljavanju gore opisivanih modela Y, T i O nismo pokušavali pobjeći od normativne dimenzije, točnije, ako se pojedinom čitatelju učinilo da je model Y nešto što smatramo lošim, nekvalitetnim i nepoželjnim, a model O na suprotnom kraju spektra kao okvir unutar kojeg nacionalna politika za mlade može postići najbolje efekte, možemo samo reći da taj čitatelj nije posve na krivom tragu. Ipak, u daljnjem

tekstu ćemo pokušati zadržati kritičku notu ne samo prema onim sustavima koji pokazuju očite nedostatke, već i prema onim koje nesumnjivo možemo smatrati primjerima dobre prakse.

Druga važna napomena je da je vrlo rijetko naći bilo koji od opisanih modela u svom čistom obliku. Ne bježimo od slabosti ove klasifikacije i njezine nesposobnosti da zahvati puninu promatranog realiteta, ali vjerujemo da može biti koristan vodič prilikom pokušaja istraživanja pojedinih nacionalnih politika za mlade. Vratimo na ranije postavljano pitanje o tome koja nacionalna politika pripada kojem modelu. Na primjer, iz onog što je bilo rečeno čini se da ne bi bilo sasvim pogrešno zaključiti kako u Hrvatskoj velikim dijelom imamo primjer modela Y. Iako Hrvatska jest prva država jugoistočne Europe u kojoj je donesen zakon koji se tiče mladih (Zakon o savjetima mladih), brojna važna ranije postavljena pitanja ne daju zadovoljavajuće odgovore (pravni status sektora mladih, krovne organizacije i nacionalnog vijeća mladih, istinska i kvalitetna participacija koju Savjet za mlade Vlade RH ne pruža, nepostojanje stabilnog i transparentnog financiranja sektora, nedovoljno korištenje znanja i utjecaja nacionalnog vijeća u monitoringu i provedbi nacionalnih strateških dokumenata). Osim toga, čini se da pojedini sustavi „plivaju“ između naših modela te kako je za precizniju ocjenu katkad potrebno duboko zagrebati u sadržaj. Tako, na primjer, na Islandu postoji Zakon o mladima, a nacionalno vijeće prima institucionalnu podršku koja čini 90% budžeta islandskog nacionalnog vijeća. Ipak, kad se u obzir uzme ocjena kolega kako se politika za mlade većinom svodi na programe prema djeci, a ne na ono što bismo mogli nazvati politikom za mlade, koja mlade građane teži uključiti

u aktivno rješavanje društvenih problema te kad se tomu doda da je spomenuta institucionalna potpora dostatna za zapošljavanje jedne osobe koja radi na 60% radnog vremena, jasno je da se ispod blistave površine krije neumitna blizina modela Y.

Zanimljive primjere onoga što smo skloni kvalificirati modelom T nalazimo u Velikoj Britaniji i Estoniji. **Britansko vijeće mladih (BYC)** osnovano je pri britanskoj vladi nakon 2. svjetskog rata kao jedan od instrumenata u borbi protiv komunističke ideologije. Do 1963. su primali institucionalnu potporu od Ministarstva vanjskih poslova, što je slučaj bez presedana jer su za mlade u pravilu nadležna neka druga ministarstva. Iako je neovisnost BYC-a nesumnjivo porasla od tog vremena, još uvijek imaju značajan utjecaj na pitanja koja se tiču mladih, posebice kroz odbor **All Party Group for Policy Affairs**, čiji su članovi predstavnici svih parlamentarnih stranaka, a čiji rad BYC koordinira. Nadalje, BYC ostvaruje značajan kontakt i s pojedinim parlamentarnim zastupnicima koji imaju velik utjecaj unutar Parlamenta, ali iz svega napisanog ne možemo doći do zaključka kako se radi o sustavnoj i dobro osmišljenoj politici za mlade i sinergiji vlade i nacionalnog vijeća, već više o stihijskoj suradnji na pojedinim pitanjima. Čini se da primjer BYC-a jasno pokazuje da povijest organizacije dosta bitno određuje njenu budućnost - točnije, može se reći da BYC još uvijek traži jasnu poziciju u odnosu na državu. **Estonski slučaj** je bitno drugačiji. Tamo je nacionalno vijeće (ENL) osnovano tek 2002. snažnom *bottom-up* inicijativom koju su pokrenule prvenstveno studentske organizacije. Kvalitetnim i napornim radom njegovih djelatnika i volontera, estonsko nacionalno vijeće je priznato kao relevantan partner Ministarstva

obrazovanja i istraživanja te Ministarstva za socijalna pitanja. Također, primaju i značajnu institucionalnu potporu koja pokriva 75% njihovog godišnjeg budžeta. Ipak, kao goruće probleme kolege iz ENL-a ističu nejasno uređen status organizacija mladih unutar aktualnog Zakona o omladinskom radu (Youth Work Act) te nedostatnu međuresornu suradnju i koordinaciju između ostalih ministarstava, čime se ograničava razina rezultata na drugim područjima.

Konačno, u švedskom slučaju postoji moćno i utjecajno nacionalno vijeće mladih koje prema posljednjim podacima zapošljava 13 ljudi te od nadležnog Ministarstva kulture prima institucionalnu potporu koja nikad ne prelazi 1/3 godišnjeg proračuna. Naime, kolege iz **švedskog nacionalnog vijeća (LSU)** boje se da bi višom razinom finacijske ovisnosti ugrozili svoju neovisnost od države i izgubili kapacitet da budu „psi čuvari“ interesa mladih. Ne samo to, oni također odbijaju sudjelovati u radu Nacionalnog odbora za pitanja mladih (National Board for Youth Affairs), savjetodavnog tijela švedske vlade iz istog razloga, ali svejedno pronalaze vrlo efikasne mehanizme utjecaja na javne strukture relevantne za politiku za mlade. Javlja se dvojba: da li LSU svjesno odbacuje model O ili postoji mogućnost da su oni svoj model O u normativnom smislu već našli, ali koji ipak sadržajno ne odgovara našem opisu?

TRI KRATKE STUDIJE SLUČAJA

1) *Španjolska - sustav s nacionalnim vijećem mladih kao autonomnim dijelom državne administracije*

Španjolska je poznata kao država s vrlo jakim civilnim sektorom, a unutar sektora mladih posebno se ističe tradicija utjecajnih i članstvom bogatih studentskih i učeničkih udruga. Ipak, način na koji je odnos između države i organiziranog sektora mladih u Španjolskoj uređen s aspekta tradicionalnih teorija koje pokušavaju objasniti odnos civilnog sektora i države moga bi se činiti kontroverznim. Svejedno, dugotrajnost tog modela dosta govori o njegovoj održivosti, a samim tim ukazuje da ima određene prednosti.

Specifičnost španjolskog slučaja je u tome da je samo nacionalno vijeće osnovano zakonskim aktom države te da je integrirano u državnu administraciju kao svojevrsna autonomna agencija koja je zadužena prije svega za kreiranje, a do neke razine i provedbu nacionalne politike za mlade jer veći broj posljednjih projekata španjolskog nacionalnog vijeća (španj. **Consejo de la Juventud de España - CJE**) u velikoj je mjeri baziran na pružanju različitih usluga mladima. Tako na primjer CJE administrira veći broj kvalitetnih portala koje pomažu mladima u rješavanju stambenog pitanja ili im pružaju podatke o prevenciji rizičnog seksualnog ponašanja. Također, postoji i interaktivna internetska stranica koja pomaže organizacijama mladih voditi kvalitetnije knjigovodstvo i daje jasne upute kako upravljati organizacijom mladih. Možda najznačajniji projekt CJE je *Observatorio Joven de Empleo en España* (u slobodnom prijevodu: promatranje zaposlenosti mladih u Španjolskoj) kojim se aktivno prate promjene

u trendovima radne snage mladih u Španjolskoj, a samim tim se razvija i sustav ranog upozorenja i brze reakcije na potencijalne zabrinjavajuće trendove.

Spomenuti zakon datira još iz 1983. i u slobodnom prijevodu nosi naslov **Zakon o osnivanju nacionalnog vijeća mladih kao neovisne organizacije**. Nažalost, opseg našeg rada ne dopušta nam da vrlo detaljno analiziramo ovo iznimno zanimljivo zakonodavno rješenje pa ćemo se fokusirati tek na nekoliko detalja. Prije svega, Zakon vrlo detaljno razrađuje specifičnosti koje su u praksi u velikoj mjeri stvar statuta pojedinih nacionalnih vijeća: brojnost i veličinu organizacija koje mogu postati članicama vijeća, strukturu i načine funkcioniranja te međusobne odnose između tijela vijeća - Generalne skupštine, Stalne komisije, Posebnih komisija, te Odbora za međunarodne odnose. Također, jasno je definirano i sudjelovanje članova državne administracije u tijelima Vijeća. Tako primjerice predstavnik ministarstva pod čiji resor CJE trenutno potpada (1983. se radilo o Ministarstvu kulture, a danas se prema riječima kolega iz CJE radi o Ministarstvu za jednakost) sudjeluje u radu tijela nacionalnog vijeća, bez prava glasa. Zakon također definira kako CJE mora resornom ministarstvu predložiti godišnji prijedlog budžeta, skupa s izvještajem provedbe aktivnosti za proteklu godinu. Tako dodijeljena sredstva čine glavninu proračuna španjolskog nacionalnog vijeća.⁹

⁹ Jaka uloga države u osnivanju nacionalnih vijeća mladih nije česta, ali postoje zanimljivi primjeri. Primjer britanskog vijeća mladih već je ranije opisan, a specifična praksa dolazi s Malte gdje je nacionalno vijeće osnovano na inicijativu jednog člana parlamenta, a utemeljeno je na tradiciji Federacije organizacija mladih (Federation of Youth Organizations) koja je djelovala 80-ih. Jake veze između nacionalnih vijeća i državnih struktura postoje i u Rusiji, Armeniji te skandinavskim zemljama i Njemačkoj (o čemu će još biti riječi), međutim, prema našim saznanjima, nigdje ne postoji tako dubok i detaljno razrađen odnos na nacionalnoj razini kao u Španjolskoj.

Isto je tako bitno istaknuti kako CJE nije jedino tijelo unutar španjolske administracije koje se bavi politikom za mlade ili omladinskim radom. To također čini i **Institutio de la Juventud** (u slobodnom prijevodu: **Institut za istraživanja o mladima**) koji se bavi stručnim i znanstvenim istraživanjima položaja mladih kao specifične društvene skupine, problemima specifičnih pod-skupina mladih, obrazovanjem, mobilnošću, utjecajem modernih društvenih promjena na svakodnevni život mladih. U sklopu svih istraživanja objavljuju godišnje izvještaje o stanju mladih u Španjolskoj¹⁰ kojim se nastoji jasno prikazati trenutno stanje i eventualno upozoriti na goruće probleme. Institut je također javno financirana institucija čijeg ravnatelja imenuje ministar za jednakost.

Zaključujući „španjolsku priču“¹¹ možemo se vratiti na početak ovog odlomka: radi se o prilično specifičnom, ali očito i vrlo funkcionalnom sustavu. Sam naslov zakona sadržava riječ „neovisna“ opisujući rad nacionalnog vijeća mladih, a položaj istog je dodatno ojačan činjenicom da program, način rada i izbor ljudi na ključne upravljačke funkcije ostaje u potpunosti u rukama institucionalnih tijela CJE. Nadalje, utjecaj predstavnika resornog ministarstva je očigledno jasno definiran te u manjoj mjeri služi kao kontrolni mehanizam ministarstva i vlade, a više kao zastupnik njihovih

¹⁰ Osobno sam imao priliku pročitati godišnji izvještaj za 2008. i ako će mi čitatelj/ce dopustiti jednu malo subjektivniju ocjenu, radi se o uvjerljivo najsistematičnijim, najkvalitetnijim i najsveobuhvatnijim istraživanjima na području politike za mlade i omladinskog rada koja sam u svom skromnom iskustvu istraživanja sektora mladih na nacionalnoj i međunarodnoj razini dosad susreo.

¹¹ Treba reći da na razini autonomne pokrajine Katalonije također djeluje vijeće mladih koje je članica YFJ-a. Na žalost, unatoč poduzetim naporima nismo uspjeli stupiti u kontakt s kolegama/icama iz katalonskog vijeća mladih pa stoga ostajemo dužni informacije o toj komponenti „španjolske priče“.

interesa i pozicija unutar samih tijela CJE. Svejedno, neosporno je da je neovisnost CJE ograničena vrlo čvrstim zakonskim odredbama o članstvu i odnosima između tijela nacionalnog vijeća, kao i potpunom ovisnošću o javnom financiranju. Stoga, držimo da je riječ „autonomna“, koja je upotrijebljena u naslovu ovog odlomka puno adekvatnija. Još jednom valja ponoviti, ovakav odnos može biti funkcionalan (i očito u Španjolskoj jeste) jer omogućuje kompletnom sektoru financijsku stabilnost, jasna pravila igre utemeljena na zakonu kao najvišoj pravnoj instanci i mogućnost da se bude na izvoru informacija i utjecaja kod donosioca odluka. Pitanje neovisnosti se, vrlo često, u civilnom sektoru i državnoj službi podjednako svodi na pitanje razine moralne konzistentnosti zaposlenika te dužnosnika samih organizacija.

2) *Danska - sustav organiziranog sektora mladih kojem se delegiraju neke ovlasti države*

Danski sustav nam se čini zanimljivim zato što je unatoč odsustvu jasne pravne regulacije odnosa sektora mladih i države, izgrađen sustav utemeljen na iznimno jakoj i kvalitetnoj suradnji **Danskog vijeća mladih** (danska skraćenica je **DUF**) i javnog sektora, koji nema ministarstvo koje je isključivo zaduženo za mlade i koordinira nacionalnu politiku za mlade, već je ona podijeljena u najvećoj mjeri između Ministarstva kulture i Ministarstva obrazovanja.

Zastupnikom interesa mladih (ali i djece) u Danskoj se s pravom se može smatrati DUF, moćna i utjecajna nacionalna mreža koja okuplja 70 organizacija, ima oko 25 zaposlenika te godišnji budžet

od nekih 20 milijuna danskih kruna (što je otprilike isto toliko kuna te oko 2,7 milijuna eura). Ono što je posebno zanimljivo jest da država DUF-u prepušta upravljanje sredstvima koja se alociraju za projekte djece i mladih, a ona se prikupljaju od dijela prihoda države od igara na sreću. Točnije, dio prihoda od igara na sreću direktno se dodjeljuje DUF-u koji ih onda putem natječaja dodjeljuje sektoru djece i mladih. Radi se o nekih 100 milijuna kruna godišnje (preko 13 i pol milijuna eura) koji se većim dijelom prikupljaju od spomentih igara na sreću i opozreivanja kocke, a jednim manjim dijelom i od strane Ministarstva vanjskih poslova te od strukturalnih fondova EU. Ipak, takva iznimno značajna uloga u provedbi važnih elemenata politike za mlade ne znači da DUF ne zadržava visoku razinu autonomije, čak i neovisnosti u odnosu na državu. Status nacionalnog vijeća u Danskoj nije definiran posebnim zakonom i oni djeluju kao sasvim obična organizacija civilnog društva premda je pravna regulacija njihovih glavnih izvora financiranja (igre na sreću i kocka) vrlo strogo pravno reguliran i nadziran. Čini se da bi se moglo zaključiti da odnos između države i organiziranog sektora mladih, koji je predstavljen uglavnom putem DUF-a uistinu jest odnos partnera utemeljen na povjerenju. Svejedno, ne čini se da DUF radi toga gubi svoju javno-zagovaračku ulogu tako da su njihove aktivnosti u posljednje dvije godine usmjerene prvenstveno na 2 skupine aktivnosti: 1) spuštanje dobne granice za glasanje na idućim parlamentarnim izborima 2012. s 18 na 16 godina, kao i na kampanju koja je težila podići svijest javnosti o važnosti nedavno održanih izbora za Europski parlament; 2) poboljšanje organizacijskih uvjeta za aktivnosti mladih, niz kampanja kojima se pokušavalo utjecati na svijest društva i javnih vlasti kako je uključenost djece i mladih u organizacije civilnog društva nešto od čega koristi imaju vlast, poslovni sektor i

društvo u cjelini zbog institucionalizacije određenih vrijednosti kod djece i mladih, ali i zbog podizanja razine njihovih tehničkih vještina. Kompletan diskurs politike za mlade u Danskoj se vrti oko jačanja participacije koja je utemeljena na visokoj razini informiranosti. Kolege iz Danske nisu eksplicitno spominjali niti jednu savjetodavnu ili suodlučivačku strukturu koja se bavi mladima na nacionalnoj razini. Javno zagovaračke aktivnosti i interesi djece i mladih se očito artikuli-
raju drugim kanalima. Čini se da DUF, iz kojeg stižu ocjene o izvršnoj suradnji s javnim vlastima i mogućnosti da u javnu sferu nametnu različit spektar tema koje sektor mladih u datom trenutku smatra bitnim, u Danskoj uživa status „privilegiranog partnera vlasti“, bez potrebe za čvrstom formalnom potvrdom svog statusa. U tom slučaju ključni izazov za DUF i nacionalna vijeća koja se nađu u sličnoj poziciji jest osiguranje unutarnje demokratičnosti jer iz nje proizlazi kompletan legitimitet same organizacije. Ukoliko vlada prihvaća nacionalno vijeće kao ravnopravnog partnera ne miješajući se u njegov rad, iznimno je bitno da ono bude otvoreno za sve interese mladih u društvu. Konačno, malo je pažljiviji čitatelj mogao primijetiti da je u ovom odlomku više puta bilo riječi o „interesima djece i mladih“. To je iznimno važno jer DUF, kao i neka druga nacionalna vijeća mladih¹² zastupa interese na samo mladih, nego i djece. Tako ćete na primjer na njihovoj internetskoj stranici (<http://www.duf.dk/forside/>) pronaći

¹² Značajan primjer takvog pristupa nalazimo u Norveškoj gdje samo nacionalno vijeće nosi naziv Norveško nacionalno vijeće za djecu i mlade (LNU) koje nastoji integrirati politiku za djecu i mlade u zajedničku cjelinu (pa stoga u članstvo primaju i dječje organizacije). S druge strane, imamo primjer Njemačke, koja na federalnoj razini integrira politiku za mlade s politikom rada s djecom kroz Zakon o uslugama za djecu i mlade (njemačka kratica je KJHG), međutim, njemačko nacionalno vijeće i svojim nazivom- Njemačko federalno vijeće mladih (njemačka skraćenica je DBJR), ali i aktivnostima jasno pokazuje da uvažava i inimizira na toj razlici.

tekst o pravima djece koji među ostalim otkriva kako je jedan od strateških ciljeva DUF-a javno zagovaranje pune provedbe Konvencije o pravima djeteta u Danskoj. Ono što je tu interesantno iz perspektive nekoga tko radi u nacionalnom vijeću koje djeluje u tranzicijskoj zemlji je to da u Danskoj, ali i u brojnim drugim razvijenim zapadnim državama nacionalna vijeća mladih rado prihvaćaju bavljenje pitanjima i problemima djece. Iskustvo iz Hrvatske, ali i iz drugih tranzicijskih zemalja pokazuje da katkad zna biti vrlo opasno ne postaviti jasnu distinkciju između politike za mlade i one koja se bavi djecom, jer to često rezultira vrlo „starateljskim“ diskursom vlasti spram samih nacionalnih vijeća, ali onih koje ona predstavljaju jer se mladi jednako kao i djeca shvaćaju kao dio populacije koju treba „zbrinuti“, a ne koja može sama biti element pozitivne društvene promjene. Moguće da je ključni dio uspješne danske slagalice i poslovična tradicija u skandinavskim zemljama vrlo kvalitetnog i od države snažno podržanog omladinskog rada.¹³ Sasvim sigurno da je i to bitan faktor u izgradnji „insiderskog“ položaja koji DUF uživa.

¹³ Možda još jasniji primjer utjecaja omladinskog rada nalazimo u Finskoj gdje je nacionalno vijeće mladih - ALLIANSSI nastalo 1992. spajanjem triju organizacija: nacionalne organizacije omladinskih radnika, jedne utjecajne organizacije koja je na nacionalnoj razini pružala razne usluge velikom broju mladih ljudi te krovne organizacije mladih. Iako je ALLIANSSI od svog osnutka imao odličnu suradnju s državom, ponešto uski okvir u kojem se politika za mlade odvijala, a imao je temelje u Zakonu o omladinskom radu iz 1972. (koje je obnavljan i dopunjavao na 10-godišnjoj bazi) koji je nastao kao reakcija na probleme s niskim prirodnim prirastom i sociološkim promjenama u životu mladih ljudi, čini se da je otežavao izgradnju dovoljno koherentne politike kojom neće dominirati isključivo diskurs omladinskog rada. Upravo zbog toga je donesen novi Zakon o mladima koji jasnije postavlja odnos između dva temeljna stupa svoje regulacije: omladinskog rada i politike za mlade.

3) *Litva - uspješan tranzicijski sustav sa snažnom participacijom organiziranog sektora mladih u savjetodavnim i suodlučivačkim strukturama*

Kao što je već ranije spomenuto, Litva je primjer države u kojoj je uveden sustav suodlučivanja po uzoru na onaj kakav postoji u Vijeću Europe. Takav je sustav postojao u razdoblju od 2003. do 2006., nakon čega je ukinut, premda je Litva zadržala institucionalno uređenje koje organiziranom sektoru mladih dopušta snažan utjecaj na nacionalnu politiku za mlade.

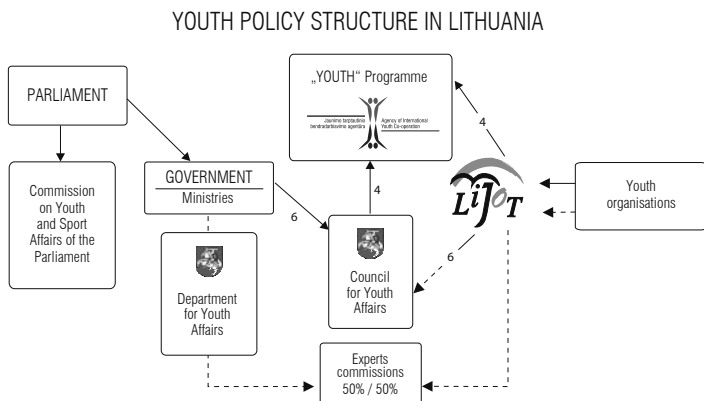
Organizirani sektor mladih predstavljen je putem **Litvanskog nacionalnog vijeća (LiJOT)**, osnovanog 1992. Danas LiJOT okuplja 62 organizacije, ima ukupno 10 zaposlenih i od države prima institucionalnu potporu koja pokriva oko 30% njegova proračuna. LiJOT je također odigrao ključnu ulogu u osnivanju *Baltičkog foruma mladih (Baltic Youth Forum)* i *Agencije za međunarodnu suradnju mladih (Agency of International Youth Co-operation)*, zadužene za administriranje programa Mladi na djelu u Litvi.

Od 2003. okvir politike za mlade u Litvi određen je **Zakonom o institucionalnom uređenju politike za mlade (Law on Youth Policy Framework)**. U svojoj izvornoj verziji ovaj je zakon nudio okvir koji se bez problema mogao smatrati co-managementom ili suodlučivanjem usporedivim s onim u Vijeću Europe. Naime, ključno tijelo za politiku za mlade u periodu od 2003. do 2006. bio je **Savjet za pitanja mladih (Council for Youth Affairs)** u čiji je sastav ulazilo po 6 predstavnika LiJOTA i 6 predstavnika vlasti, pri čemu valja naglasiti da Savjet nije isključivo potpadao niti pod jed-

no ministarstvo, već su se predstavnici delegirali iz različitih ministarstava u čiji je djelokrug rada politika za mlade pripadala. Savjet za pitanja mladih također je delegirao predstavnike u upravljačke strukture izvršne Agencije za međunarodnu suradnju mladih koja je za zadatak imala upravljanje financijskim kolačom koji je sektoru mladih dodijeljen. Važno je spomenuti da je sastav Savjeta morala potvrditi Vlada, ali da je on nakon toga imao potpunu **neovisnost** u upravljanju politikom za mlade na nacionalnoj razini (koja je naravno bila određena okvirima ovog Zakona i ostalih odgovarajućih pravnih propisa), **vlastitu pravnu osobnost i sustav suodlučivanja** u kojem su predstavnici sektora mladih i predstavnici ministarstava odlučivali na posve ravnopravnoj osnovi.

Ipak, takav sustav nije dugo potrajao. Izmjenama Zakona o institucionalnom uređenju politike za mlade od 1. siječnja 2006. osniva se **Odjel za mlade (Youth Department)** kao vladino tijelo zaduženo za osmišljavanje, provedbu i koordinaciju napora svih aktera nacionalne politike za mlade. Savjet za pitanja mladih postaje savjetodavno tijelo čiji sastav još uvijek odražava ravnopravnost između predstavnika vlasti i LiJOTA. Njegov sastav i sada mora odobriti Vlada na prijedlog ministra zaduženog za socijalnu sigurnost i rad. Ostatak križaljke ostaje više manje isti, a kompletan prikaz, koji uključuje i Komisiju za mlade i sport litvanskog parlamenta te ekspertne komisije, također sastavljanje po ravnopravnoj osnovi, izgleda ovako:

Slika 3: Preuzeto iz Ribačiauskaite/Bombrych/Wysocka/Markowska/Dirma, 2008.

Koji su bili razlozi koji su potakli nosioce vlasti na ove strukturne promjene? Nažalost, ne raspolažemo dovoljnim brojem podataka pa možemo samo špekulirati. Uzrok definitivno nisu loši rezultati jer je CoE litvanski sustav u više navrata ocijenilo kao primjer dobre prakse i kao jedino uređenje koje je dosljedno primijenilo sustav co-management-a u svom punom obujmu. To sasvim sigurno nije niti službeno objašnjenje koje je predstavnicima LiJOTA ponuđeno iz vlade: politička odgovornost Savjeta za mlade nije bila jasno definirana jer s jedne strane nije bilo jasno kojem dijelu državne uprave pripada (što je potpuno nevažno, s obzirom da je za svoj rad, koji je bio određen Zakonom o institucionalnom uređenju politike za mlade i ostalim zakonima i propisima, Savjet odgovarao direktno Vladi), a s druge strane su o raspodjeli javnih sredstava odlučivali predstavnici LiJOTA čiji mandat, prema mišljenju predstavnika Vlade, nije imao demokratsko utemeljenje. Ovdje do izražaja dolazi vrlo nizak

stupanj demokratske političke kulture koji je karakterističan za sve tranzicijske zemlje. Vulgarno shvaćanje demokracije prema kojem samo izravno izabrani predstavnici (a to brojni državni dužnosnici i službenici nisu!) imaju pravo odlučivati o „pravnim pitanjima“ potpuno zanemaruje temeljne principe dobrog upravljanja koji osim načela *političke odgovornosti* u pravilu ističu i *transparentnost, koherentnost i efektivnost*, za koje je evidentno da u Litvi nisu bili sporni niti jednog trenutka¹⁴. Stoga je teško se oteti dojmu da se radilo o odluci iza koje je stajala čista politička arbitranost koja se u pravilu ne vodi racionalnim argumentima.

Ipak, bilo bi pogrešno ovaj malo oštriji ton poistovjetiti s ocjenom kako je aktualni ustroj u Litvi loš ili nefunkcionalan, upravo naprotiv. Kolege iz LiJOTA ističu vrlo dobru suradnju s Odjelom za mlade kao i mogućnost da svoj utjecaj ostvare na velikom broju pitanja i područja relevantnih za mlade ljude u Litvi. Možemo zaključiti da se tradicija međuresorne suradnje koja je postojala u periodu od 2003. nastavlja i danas tako da Litva ima kvalitetnu i koherentnu politiku za mlade, koja se dodatno razvija kontinuiranim radom na jačanju kapaciteta regionalnih vijeća mladih. Također, država čini značajne napore kroz **Program za ruralna područja** u kojem trenutno sudjeluje 55 od 60 litvanskih općina (municipalities). Svaka od njih ima: a) dužnosnika zaduženog za pitanja mladih (radi se o koordinatoru koji održava stalan kontakt s Odjelom za mlade); b) odvojenu proračunsku liniju za inicijative mladih; c) predstavnike mladih u ekspertnim komisijama koje ocjenjuju kvalitetu projekata (Ribačiau-

¹⁴ Tako na primjer Europska komisija u svom dokumentu: „*European Governance – white paper*“ iz 2001. uz gore istaknuta 4 načela (politička odgovornost, transparentnost, koherentnost i efektivnost) spominje i **participaciju** u smislu što šire uključenosti svih zainteresiranih aktera u sve faze policy procesa.

skaite/Bombrych/Wysocka/Markowska/Dirma, 2008.: 48). Na razini svake općine također postoje savjeti za pitanja mladih, oformljeni na isom principu kao na nacionalnoj razini, s tim da predstavnike u njih delegiraju regionalna vijeća mladih, koja su opet članice LiJOT-a. Treba također istaknuti da posljednje izmjene i dopune Zakona o insitucionalnom uređenju politike za mlade jasnije određuju definicije i razlike između organizacija mladih i organizacija za mlade te unosi bitne izmjene potrebne za decentralizaciju sustava kroz jasno definiranje ovlasti i funkcija regionalnih vijeća mladih te funkcionalnog odnosa između nacionalne i nižih razina vlasti. Unatoč ukidanju principa co-management-a „litvanska priča“ je bila i ostala „prava priča“.

Zaključno: četiri teze za daljnu raspravu

Iz ove tri iznesene studije slučaja koje su sadržavale i kraće refleksije na sustave i nekih drugih nacionalnih politika za mlade čini se dosta teškim izvući neke vrlo jasne zaključke koji bi služili kao nedvosmislene „misli vodilje“ u promišljanju poželjnog odnosa između države i organiziranog sektora mladih. Stoga, tek ćemo iznijeti četiri teze za koje smatramo da mogu biti dobra osnova za daljnje rasprave i potencijalno dublja istraživanja koja će se baviti nacionalnim politikama za mlade:

- 1) Ranije opisani model O nije ishodište nego proces. Svaki od opisana tri sustava možemo smatrati primjerom dobre prakse koji ne mogu biti shvaćeni bez poznavanja povijesti razvoja politike za mlade u pojedinoj zemlji. U Španjolskoj

je država prepoznavši značaj participacije mladih odlučila ju maksimalno institucionalizirati na način da je nacionalno vijeće mladih učinila dijelom svog administrativnog aparata, zajamčivši mu pri tome visok stupanj funkcionalne autonomije. U Danskoj je dugogodišnja tradicija participativne političke kulture pogodovala izgradnji partnerskog odnosa između države i nacionalnog vijeća na način da mu je i bez potrebe za snažnim formalnim definiranjem međusobnog odnosa, prepustila velik dio posla u provedbi politike za mlade koji se tradicionalno smatra „državnim“. U Litvi kao tranzicijskoj zemlji, nacionalno vijeće mladih se pritiskom „odozdo“ izborilo za status partnera i težilo je to potvrditi kroz sudjelovanje u formalnim savjetodavnim i suodlučivačkim tijelima vlasti.

- 2) Čistog i savršenog modela O u obliku u kojem smo ga opisali na str. 68, dakle, nema. Ipak, kad vrednujemo pojedine nacionalne politike za mlade koristan instrument bi mogao biti ranije spomenutih 11 indikatora YFJ-a. Oni nam uvelike mogu pomoći da procijenimo koliko je pojedini sustav blizu/daleko modelu Y, T ili O.
- 3) Dostizanje visokog stupnja suradnje između države i nacionalnog vijeća mladih nipošto ne znači da je posao gotov. Taj odnos treba shvaćati kao proces podložen stalnoj mijeni. Tako je u Španjolskoj ključan izazov osiguranje neovisnosti nacionalnog vijeća i odupiranje potencijalnim

političkim pritiscima, kojih trenutno možda nema, ali to ne znači da ih neće biti. U Danskoj, u kojoj je suradnja očito institucionalizirana na razini društveno-političkih običaja, unutarnja demokratičnost i reprezentativnost nacionalnog vijeća mora biti njegova središnja preokupacija. U protivnom ono može zbog svog privilegiranog položaja monoplizirati „glas mladih“ koji državna tijela oslušuju. U Litvi i ostalim tranzicijskim zemljama (također uz unutarnju demokratičnost i reprezentativnost, izazov koji dijele više-manje sva nacionalna vijeća) ključnim izazovom postaje utjecaj na političku kulturu i osiguranje da suradnja nadilazi formalne okvire postavljene zajedničkim savjetodavnim i suodlučivačkim tijelima. Bitno je da ona bude sveobuhvatna, trajna i neovisna o arbitrarnoj političkoj moći.

- 4) Čini se da integracija omladinskog rada i organizacija koje se njima bave u sastav nacionalnog vijeća mladih u pravilu rezultira većom sklonošću države da dio provedbe nacionalne politike za mlade prepusti nacionalnom vijeću. Pri tom je iznimno važno da vijeće zadrži svoju temeljnu funkciju - reprezentativnog i odlučnog zaštitnika interesa mladih na nacionalnoj razini.

Literatura

Knjige i članci:

Brnčić, Ana/Dojčinović, Gorana/Gotovac, Iva/Očurščak, Matija, 2005.: *Mali leksikon europskih integracija*, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija

Colebatch, Hal, 2004.: *Policy*, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Diedrichs, Udo, 2005.: Europska komisija, u Weidenfeld, Werner/Wessels, Wolfgang: *Europa od A do Ž: Priručnik za europske integracije*, Zaklada Konrad Adenauer Stiftung, 72-79

Hartwig, Ines /Umbach, Gaby 2005.: Vijeće EU (Vijeće ministara), u Weidenfeld, Werner/Wessels, Wolfgang: *Europa od A do Ž: Priručnik za europske integracije*, Zaklada Konrad Adenauer Stiftung, 321-325

Marković, Darko/ Vučković, Stanislava, 2007.: *Da li svi putevi vode ka omladinskoj politici?*, Forum Syd, Balkans Programme

Mauer, Andreas, 2005.: Europski parlament u Weidenfeld, Werner/Wessels, Wolfgang: *Europa od A do Ž: Priručnik za europske integracije*, Zaklada Konrad Adenauer Stiftung, 106-113

Ribačiauskaite, Rimante/Bombrych, Katarzyny/Wysocka, Karolina/ Markowska, Ula/Dirma Ignas, 2008.: *Lithuanian and Polish Youth Policy*, LiJOT Office

Weidenfeld, Werner, 2005.: Povijesni pregled europskog ujedinjenja, u Weidenfeld, Werner/Wessels, Wolfgang: *Europa od A do Ž: Priručnik za europske integracije*, Zaklada Konrad Adenauer Stiftung, 9-40

Wessels, Wolfgang, 2005.: Europsko vijeće, Weidenfeld, Werner/Wessels, Wolfgang: *Europa od A do Ž: Priručnik za europske integracije*, Zaklada Konrad Adenauer Stiftung, 114-117

Web stranice:

<http://www.coe.int>

<http://www.youthforum.org>

http://ec.europa.eu/youth/youth-in-action-programme/doc74_en.htm

<http://www.salto-youth.net>

<http://www.alli.fi/>

<http://www.byc.org.uk/>

<http://www.cje.org/C18/Inicio/default.aspx?lang=es-ES>

<http://www.dbjr.de/index.php?m=17&id=99>

<http://www.duf.dk/>

<http://www.enl.ee/>

<http://www.knz.org.mt/>

<http://www.aeska.is/>

<http://www.lijot.lt/>

<http://www.lnu.no/pages/forside.aspx?nr=1>

<http://www.lsu.se/>

<http://www.nyca.am/>

<http://www.youthrussia.ru/>

<http://www.cgjl.lu/>

<http://www.cjef.be/NEW/>

<http://jugendvertretung.at/jugendvertretung/>

Dokumenti:

11 Indicators of a (National) Youth Policy, YFJ, 2002.

An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering: A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities, Commission of the European Communities, 2009.

White Paper: A new impetus for European Youth, Commission of the European Communities, 2001.

Law on the Creation of the Spanish Youth Council, an independent organization, 18/1983., 16.11.

European Youth Forum: Statutes, 14.11.2008.

European Governance: White Paper, Commission of the European Communities, 2001.

Council of European Youth Committees, European University Institute, 2006.

Youth in Spain Report 2008, INJUVE Youth Observatory

Intervju s Antom Martićem, bivšim političkim savjetnikom u Europskom forumu mladih, 2009.

Autorova bilješka

Velik dio podataka za pisanje ovog dijela publikacije dobili smo iz polustrukturiranih upitnika koje smo poslali na e-mail adrese svih nacionalnih vijeća koja su članice YFJ-a. Iako se iz već ranije objašnjenih razloga u pisanju ove publikacije nismo mogli direktno referirati na svako nacionalno vijeće čiji su nam predstavnici poslali ispunjeni upitnik, ovim im se putem iskreno zahvaljujemo. Ne samo da će nam ti podaci biti od iznimne koristi u pisanju budućih publikacija i edukaciji mladih u Hrvatskoj o različitim nacionalnim politikama za mlade, oni su također odigrali ključnu ulogu u razvijanju komparativne perspektive koja je dovela do stvaranja modela Y, T i O.

**ANALIZA LOKALNIH
POLITIKA ZA MLADE –
PRAKSA UKLJUČIVANJA
MLADIH U DRUŠTVENE
PROCESE I POLITIČKE
ODLUKE**

Autorski tekstovi polaznika/ica projekta
'Politika za mlade – korak dalje'

**INSTITUCIONALNI
OKVIR POLITIKE
ZA MLADE U
KOPRIVNIČKO-
KRIŽEVAČKOJ
ŽUPANIJI**

Nikola Pandurić

Koprivničko-križevačka županija geografski pripada sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Ovaj dio Hrvatske zajedno s Gradom Zagrebom i nekim drugim središtima snažno je razvijao svoje civilno društvo poticanjem osnivanja udruga građana. Tako danas ovaj prostor obiluje brojem i raznovrsnošću udruga koje se bave najraznovrsnijim djelatnostima, ili im barem tako piše u statutima i odlukama o osnivanju. Paralelno s rastom broja i raznovrsnosti udruga, a također i njihovom kvalitetom, nije rasla i kompetentnost i kvaliteta predstavnika i zaposlenika regionalne i lokalne samouprave koja je dugo ostala zarobljena u starim, dobro poznatim načinima funkcioniranja. Naprosto se svjesno, a čak i češće nesvjesno, odbacivalo načela i principe djelovanja civilnog društva koji počivaju na odgovornosti, participaciji i transparentnosti, a preduvjeti su normalnog i kvalitetnog funkcioniranja lokalne zajednice.

Ovakvo stanje needuciranosti i manjak entuzijazma za mijenjanje poznatih načina funkcioniranja lokalne zajednice neki su od razloga danas široko raširene apatije mladih. Smatraju kako svaki od problema s kojima se susreću nije stvarno njihov i nemaju nikakve odgovornosti prema stanju u kojem se nalaze. Dakako da je ovakvom masom lakše upravljati, a nažalost i manipulirati.

Tko ništa ne traži, ništa mu niti ne treba dati.

U Koprivničko-križevačkoj županiji **Ured za mlade** ne postoji. Poslovima koji uključuju mlade zapravo se nitko i ne bavi. Mladi i glavnina njihova djelovanja mogla bi se svesti na dva upravna odjela. Prvi je Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, znanost i šport. U opisu posla ovog odjela nigdje ne stoji ništa o mladima. Kada se,

ipak, kao mlada osoba toliko osokolite i u županiju dođete s nekim prijedlogom ili pitanjem, najčešće će vas uputiti u ovaj odjel jer je najbliži društvenom djelovanju. Vrata će vam biti otvorena, vaš prijedlog biti će saslušan, a nakon toga odgovor će glasiti kako to nije u njihovoj nadležnosti. Kada pitate tko bi se onda time trebao baviti, odgovor će izostati. Drugi odjel koji bi se trebao baviti mladima je Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb. Ovaj odjel u svojim djelatnostima jedini spominje mlade. Međutim, tu se ponavlja priča o percepciji mladih kao problemu jer to jedino mjesto gdje se spominju mladi je borba protiv ovisnosti: "poduzimanje i predlaganje mjera i programa za borbu protiv ovisnosti mladih".

Predstavničko tijelo za mlade također ne postoji. Nedavno su izabrani brojni odbori: za gospodarski razvoj, za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, za komunalne djelatnosti, za zaštitu okoliša i prostorno uređenje, za zdravstvo i socijalnu skrb, za prosvjetu i kulturu, za međunarodnu i međužupanijsku suradnju, za razvoj lokalne samouprave, za predstavke građana, za dodjelu javnih priznanja, za financije i proračun. U ovoj širokoj plejadi odbora, ne vidi se javno mjesto ne samo odbora koji se bavi pitanjima mladih, već i odbora koji se bavi civilnim društvom i udrugama općenito. Najbliži mladima su ponovno Odbor za prosvjetu i kulturu i Odbor za zdravstvo i socijalnu skrb.

Savjetodavno tijelo mladih postoji i osnovano je prema Zakonu o savjetima mladih. Pri samom osnivanju savjeta bilo je manjih nesuglasica oko forme predlaganja članova savjeta članovima Županijske skupštine. Organizacije mladih morale su kandidirati članove u nekoliko „stupova“, ali nije bilo dovoljno razrađeno po kojem

kriteriju što je dovelo do male zbrke. Unatoč tome članovi Županijske skupštine vodili su računa o teritorijalnoj, spolnoj i dobnoj zastupljenosti mladih što je rezultiralo dosta heterogenim Savjetom mladih. Velika je šteta bila što s područja grada Đurđevca nije bilo kandidiranih predstavnika. Savjet mladih sastaje se po dinamici predviđenoj zakonom. Osoba koja je zadužena za praćenje rada i pomoć u radu Savjeta je Helena Matica, zaposlena u stručnoj službi Županije. Sve odluke koje savjet mladih donose potom se nose na uvid tajniku županije Zdravku Lovrekoviću koji nadgleda rad Savjeta i tek po njegovom odobrenju se materijali prosljeđuju dalje. Početni odnos županije prema Savjetu bio je dosta krut i formalan, što se tek nedavno počelo mijenjati. Sam Savjet sastaje se dinamikom predviđenom Zakonom o savjetima mladih i djeluje u okviru čl.10 tog zakona. Provođene su neke aktivnosti na zblizavanju i povezivanju svih osnovanih savjeta mladih u županiji što je rezultiralo s nekoliko zajedničkih sastanaka. Članovi Savjeta sudjelovali su na nekim nacionalnim i međunarodnim događanjima i konferencijama što uvelike pomaže osnaživanju tih mladih osoba u javnom angažmanu. Glavna tema sjednica Savjeta mladih bio je lokalni program djelovanja za mlade i mogući koraci u njegovom donošenju. Kako članovi savjeta nemaju kapaciteta sami iznijeti ovakav veliki projekt, a nema ni smisla da ga sami pišu, realizacija je ostala samo želja članova savjeta za budući period. Međutim, mora se priznati da je ovaj Savjet mladih donio male pomake u ostvarivanju povoljnije regionalne politike za mlade. Savjet mladih u mandatu je do travnja 2010. godine kada se raspušta i saziva novi.

Medusektorsko tijelo za mlade ne postoji.

Lokalni/regionalni program za mlade ne postoji. Savjet mladih tokom svog mandata stalno je raspravljao o načinima i najboljim mogućim koracima koji bi doveli do donošenja Županijskog programa za mlade, ali konkretno je jako malo napravljeno. Županijske vlasti nisu vjerojatno uopće niti upoznate s postojanjem Nacionalnog programa za mlade i potrebe njegovog spuštanja na lokalnu i regionalnu razinu. U sastancima su predstavnici županijskih i gradskih institucija koji se bave mladima jasno dali do znanja kako bi imali velike koristi od postojanja jasne strategije bavljenja mladima sukladno kojoj bi onda i sami mogli planirati i koordinirati svoje djelovanje. Trenutno se planira tražiti sredstva u županijskom proračunu za narednu godinu koja bi omogućila sve potrebne radnje za pisanje i donošenje Županijskog programa za mlade, od osnivanja stručne skupine do javne rasprave i konačnog donošenja.

Vijeće mladih Koprivničko-križevačke županije je osnovano početkom 2007. godine. Međutim, gašenjem projekta Mreže mladih Hrvatske za njegovo osnivanje, gasi se i motivacija članica organizacija za sudjelovanjem u jednoj takvoj mreži organizacija. Vijeće nije nikad registrirano kao pravna osoba i time je izgubilo znatno na djelokrugu djelovanja, a javno zagovaranje i lobiranje nije u tom trenutku bilo u interesu svih organizacija članica. Vijeće bi moglo ponovno postati operativno ukoliko se nađe nekoliko mladih osoba koje su voljne baviti se ovom problematikom i razvijati ju dalje.

Regionalni centar za mlade u Koprivničko-križevačkoj županiji ne postoji. Grad Križevci i Grad Koprivnica imaju prostore za mlade, dok u Gradu Djurđevcu ne postoji takav prostor. Grad Koprivnica osnovao je instituciju „Dom mladih“ kojom upravlja osoba postav-

ljena od strane gradskih vlasti Grada Koprivnice. Njezina osnovna zadaća je briga o imovini grada i ustupanje iste na korištenje udrugama i građanima koji imaju interesa provoditi projekte i programe. Međutim, ovaj model ne funkcionira najbolje jer sve udruge mladih u praksi nemaju isto pravo korištenja prostora. Grad Križevci dodijelio je prostor udruzi K.V.A.R.K. za otvaranje Kluba Kulture. Ipak, izostala su sredstva Grada kojima bi se dotrajali i uništeni prostor uredio. Udruga je tada prikupila sredstva od međunarodnih donatora i uredila prostor. Klubom Kulture i dalje upravlja udruga KVARK i ovaj prostor izrastao je u multimedijalni kulturni centar koji građanima Križevaca nudi cjelodnevni boravak preko tjedna, besplatni internet, prostor za održavanje izložba i javnih tribina, sastanke i dr. Iz svega navedenog, vidimo da institucionalni okvir politike za mlade u Koprivničko-križevačkoj županiji nije ni izbliza zadovoljen. Velika je odgovornost na mladima u samoj lokalnoj zajednici da lobiraju ispunjavanje institucionalnog okvira koji bi omogućio daljnji razvoj sektora mladih. Trenutna razvijenost civilnog društva na ovom području, a najviše sektora mladih počiva na beskrajnom entuzijazmu nekolicine mladih osoba koje su posvećene aktivnom djelovanju u društvu u svrhu općeg razvoja.

**POLITIKA
ZA MLADE U
ISTARSKOJ
ŽUPANIJI**

Ana Preveden

Institucionalni okvir politike za mlade koji je potrebno uspostaviti da bi na lokalnoj razini moglo biti osigurano kvalitetno provođenje politike za mlade, u Istarskoj županiji gotovo i ne postoji. Tijela koja jesu uspostavljena u sklopu tog okvira, uspostavljena su na način da su bili volja i trud pojedinaca. Nakon prestanka djelovanja tih pojedinaca, iz bilo kojeg razloga, rad na unaprijeđenju institucionalnog okvira, a samim time i provođenja politike za mlade na lokalnoj razini, prestaje.

Kako bismo mogli pronaći izvor problema i razloge nerješavanja ovog društvenog pitanja, potrebno je pronaći dio mehanizma koji zakazuje. Jesu li u pitanju mladi, predstavnici vlasti ili se istina izgubila negdje usput kada je među ta dva važna dionika komunikacija nestala?

Ured za mlade u našoj regionalnoj/lokalnoj samoupravi bi svakako bilo dobro imati. Međutim, to tijelo, čak niti na županijskoj razini – ne postoji. Imala sam priliku sudjelovati na nekoliko radionica, rasprava i konferencija koje su bile organizirane od strane predstavnika lokalnih vlasti gdje je mladima postavljeno pitanje - što je nama zapravo potrebno kako bismo postali aktivni u društvu, osjetljiviji na važna društvena pitanja i sl. Bilo je svakakvih prijedloga, no često se čulo kako bi osnivanje ureda za mlade pri Istarskoj županiji, ili barem zapošljavanje jedne osobe na pola radnog vremena, a koja će se baviti pitanjima provođenja politike za mlade, udrugama mladih i za mlade, savjetima, vijećima i sl., bilo, ako ne rješenje, a ono barem veliki korak naprijed. Često se mogao čuti odgovor kako ne znaju čemu to – na tjedan bi im se obratile

možda jedna, dvije osobe, kako ne mogu izdvojiti mlade iz ostalih upravnih odjela (iz sporta, iz kulture i sl.) jer jednostavno ne znaju po kojem bi modelu to učinili i ne znaju što bi zapravo ta osoba trebala raditi to vrijeme. Što ako bude dana, a da im niti jedna osoba ne dođe pokucati na vrata? Njihovi odgovori svakako odaju samoupravu koja nema pojma što znači politika za mlade, što je i čemu služi NPM, LPM itd. Oni niti sami ne znaju kakve sve poslove, osim komuniciranja s mladim ljudima koji bi im se voljeli obratiti, trebaju obavljati, koje su njihove zakonske obveze, ali i njihova moralna i društvena odgovornost prema mladima. Kako bi onda mladi, koji žele aktivno djelovati i sudjelovati u društvenim promjenama mogli znati što im je činiti – tko će naučiti Savjet mladih što i kako treba raditi, tko će komunicirati s vijećima, s udrugama i inicijativama, s kime u partnerstvu da mladi zagovaraju društvene promjene, rade na lokalnom programu za mlade i osnivaju centre za mlade? Postavlja se i pitanje zbog čega većina mladih ipak ne vidi Ured za mlade kao nešto što im je potrebno i odgovara li im možda taj status izgubljenih i raštrkanih po svim mogućim odjelima? Je li u redu mlade promatrati isključivo u kontekstu sporta, formalnog obrazovanja i prevencije ovisnosti? Ne daje li to poruku mladima da je sve što se od njih očekuje u razdoblju mladosti to da se dobro zabave i da budu problematični? Nije li to jak argument u rukama mladih da upravo postanu takvima?

Savjetodavna tijela mladih lokalne samouprave postoje u nekoliko gradova i općina, a svojevremeno je funkcionirao i Savjet mladih Istarske županije. Za primjer možemo uzeti članove Savje-

ta mladih Grada Pule koji su se od svog osnutka u veljači 2008. susreli samo jednom i zamjetna je golema neaktivnost članova i neučinkovitost Savjeta. "Krivica" za ovakvo stanje nije nikako isključivo na članovima Savjeta, iako je njihova nezainteresiranost stvarno zabrinjavajuća, nego i na onima koji su imali dužnost prema Zakonu oformiti ovaj Savjet te njegove članove educirati i informirati o njihovim pravima, njihovoj zadaći, funkciji i dužnostima. Prvi krivi korak koji je napravljen prilikom formiranja ovog Savjeta jest taj što nitko prije raspisivanja Poziva da se zainteresirani kandidiraju za članove Savjeta, nije kontaktirao niti jednu udrugu mladih i za mlade, niti jednu instituciju (školu npr.) i sl. Isto tako, nije nikada smatrao kako bi bilo dobro mladima objasniti što je zapravo Savjet i čemu služi te na koji način oni sami mogu pridonijeti razvoju lokalne zajednice i boljem položaju mladih u njoj, ukoliko se aktivno uključe u rad Savjeta.

Mladi članovi Savjeta nemaju osobu u Gradu koja je njima na raspolaganju, osobu koja ih usmjerava i prati njihov rad, stoga ni ne čudi što sve to ne funkcionira. Odgovornost jest dana u ruke mladim ljudima, što je svakako pohvalno i napredak, međutim, nitko im nije objasnio kakva je to odgovornost te kako i što dalje s njom. U njih je potrebno uložiti prije svega ljudski potencijal koji će na taj način moći multiplicirati i stvoriti dodanu vrijednost ovome društvu. Raspisali su javni poziv, međutim, iluzorno je očekivati da će prosječan mladi čovjek to pročitati u lokalnim novinama i pomisliti kako je upravo to stvar koja je njemu namijenjena. Većina mladih smatra kako se ti javni pozivi u lokalnim novinama na njih ne odnose, nego na "tamo neke" koji su u politici ili već zaposleni u

jedinicama lokalne samouprave. Nakon što je poziv prvi put objavljen – nije se javio nitko, tako da su nakon drugog poziva, kada se javio točan broj mladih, u Savjet primili sve bez ikakvih prethodno određenih kriterija. Trenutno stanje nije ništa drugo nego odraz pogrešaka napravljenih na samome početku formiranja Savjeta od strane onih koji su na vlasti, needuciranosti mladih članova Savjeta, ali jednako tako i sveopće nezainteresiranosti mladih da svojim angažmanom doprinesu razvoju lokalne zajednice i sektora mladih. Oni bi svojim djelovanjem, prijedlozima i mišljenjima trebali utjecati na pripremu, donošenje i provedbu odluka koje su od interesa za mlade, a time i na bolji položaj mladih u lokalnoj sredini i razrješavanje problema mladih, a ne pokušavaju se boriti niti za svoja vlastita prava. Trebali bi propitivati određene odluke Gradskog vijeća, konzultirati se sa svim bitnim dionicima procesa, tražiti pomoć na kraju krajeva, a oni se ne pitaju niti koja je njihova dužnost uopće, te je li uredu biti član Savjeta, a ne raditi ništa. Jesu li članovi Savjeta tako “dobro” odabrani pa da lokalna vlast može biti, barem po tom pitanju, neko vrijeme sigurna da ih nitko neće uznemirivati? Mnoge je savjete u Istarskoj županiji njihova needuciranost, ali i needuciranost onih kojima je zakonska dužnost bila uspostaviti ih, o njihovim pravima, dužnostima, mogućnostima itd., dovela u situaciju da ne rade ništa ili da rade nešto što ne stoji u “opisu njihovog radnog mjesta”. Smatraju li mjesto u Savjetu samo jednim malim korakom naprijed prema zadovoljavanju svojih partikularnih interesa, tj. osiguravanja sebi “svijetle budućnosti” u nekome od tijela lokalne samouprave? Žaloso je što ta pojava i takav način razmišljanja nije rijetkost.

Lokalni centar za mlade grad Pula ima od 2006. godine. Osnovan je na inicijativu dviju udruga iz Pule, a u partnerstvu s Gradom, Istarskom županijom i MOBMS-om.

Ciljevi koje Centar za mlade želi postići provođenjem različitih aktivnosti jesu:

1. UNAPRIJEDITI INSTITUCIONALNI OKVIR ZA BOLJI POLOŽAJ MLADIH U DRUŠTVU,
2. PROMICATI IDEJU CJELOŽIVOTNOG UČENJA I USAVRŠAVANJA MLADIH,
3. POTICATI AKTIVNU PARTICIPACIJU MLADIH U SVIM SFERAMA DRUŠTVENOGA ŽIVOTA,
4. PODIĆI RAZINU INFORMIRANOSTI MLADIH.

Misija Centra za mlade Pula je unaprijediti društveni položaj mladih na području Istarske županije kroz edukaciju, savjetovanje i informiranje. Vizija centra je postati međunarodnim informativno-edukativnim centrom za mlade. Kako bi ostvarili misiju i viziju, program Centra za mlade Pula provodimo u četiri područja djelovanja: informiranje mladih, neformalno obrazovanje mladih, medijski aktivizam mladih i policy aktivnosti.

Centar odlično funkcionira s obzirom na uvjete u kojima provodi svoje aktivnosti i s obzirom na to da ne postoji razumijevanje važnosti postojanja nekoga (ovakvog Centra, Odjela ili osobe) tko će zastupati isključivo njihove interese te ih informirati o stvarima koje su za njih od iznimne važnosti. Mladim pojedincima, a i udrugama mladih i za mlade, klubovima te ostalim formalnim i neformalnim inicijativama i oblicima udruživanja mladih je neophodno imati ba-

rem jednu osobu u Gradu koja je zadužena za njih. Grad tu potrebu još uvijek nije prepoznao te zbog toga naše javno artikuliranje te potrebe neće prestati.

MOBMS nas više ne financira jer ne raspisuje natječaje za Centre za mlade, već samo za Info-centre za mlade (što se na nas, dakako, ne odnosi). Regionalni Info-centar u Rijeci ne smatra za shodno uspostavu dvosmjerne komunikacije s nama, a niti informirati mlade Istarske županije o bilo čemu, tako da nama ta dužnost, koju rado obavljamo, i dalje ostaje, međutim, bez ikakve podrške od strane našeg regionalnog Info-centra ili resornog Ministarstva. MOBMS nas je prije godinu dana obavijestio o odluci o prestanku financiranja Centara za mlade te najavilo objavljivanje natječaja za mlade tijekom ljetnih mjeseci 2009. godine, što se nije dogodilo.

Lokalni program za mlade (LPM) bi trebao biti krajnji rezultat procesa i smisao cijelog institucionalnog okvira koji treba podupirati provedbu Programa, biti materijalizirana lokalna politika prema mladima koja odgovara na potrebe mladih.

LPM, odnosno Županijski program za mlade Istarske županije se počeo izrađivati, radne skupine su formirane, izrađen je nacrt koji je trebao ići na javnu raspravu, zatim je trebalo izvršiti i usvojiti izmjene te biti objavljen, čime bi ovaj iznimno važan proces završio i započeo novi – sama provedba. Međutim, sustav se zbog nesuglasica i zadovoljavanja pojedinačnih interesa raspao te je proces izrade zaustavljen. Sada se već par godina na službenim stranicama Istarske županije nalazi nacrt LPM-a Istarske županije, i to kriva, stara verzija, koja nije zamijenjena čak niti nakon što smo više puta

upozorili na pogrešku. Nedostaje samo volja svih dionika ovog procesa pa da se proces izrade LPM-a završi, međutim, problem je svakako u tome što su istraživanja potreba mladih lokalne zajednice djelomično zastarjela. Ured za mlade pri regionalnoj samoupravi je tijelo koje bi trebalo biti odgovorno za koordinaciju provedbe Programa dok Međuresorno tijelo za mlade nadgleda provedbu Programa i osigurava međuresornu suradnju i koordinaciju, kaže definicija. No, što se događa ukoliko institucionalni okvir u lokalnoj zajednici gotovo uopće ne postoji?

Lokalno vijeće mladih, kao mrežu predstavnika svih formalnih i neformalnih oblika udruženih skupina mladih koji se bore za pravo mladih da se lokalna politika za mlade provodi transparentno i u zakonskim okvirima, da se neprestano unaprijeđuje i prati stvarne potrebe sektora mladih na određenom području te da se provedba tih politika kontinuirano prati i pravilno vrednuje, Istarska županija nema. Lokalno vijeće je legitiman predstavnik mladih pred svim dionicima, za razliku od Savjeta koji je ograničen samim time što djeluje unutar lokalne samouprave. U tijeku je proces jačanja kapaciteta mladih Istarske županije putem treninga, nakon čega će se krenuti u osnivanje Vijeća mladih Istarske županije. Pozivi su svima odaslani, međutim, pokazalo se kako većinom politički pomladci i članovi Savjeta mladih vide sebe uključene i dijelom procesa osnivanja Vijeća. To je izvrstan pokazatelj koliko malo mladi zapravo znaju o aktivnom djelovanju unutar svoje zajednice. Nerijetko smo dobili odgovor “Hvala na pozivu, ali mene politika ne interesira!”. Ne poznaju što je to politika za mlade, ne poznaju svoja prava, ne

znaju i ne žele iskoristiti mogućnosti i znanja koja im se pružaju te apatično dozvoljavaju nekolicini ljudi koja tu vidi priliku za zadovoljavanje svojih partikularnih interesa, priliku da se (ne) zalažu za njih i njihova prava te njima daju priliku da govore u ime svih nas i za nas, iako nisu naši legitimni predstavnici, već često predstavnici i zagovarači isključivo ideja, tj. ideologija i interesa političkih stranaka iz kojih dolaze. Mladi ne shvaćaju kako ih predstavlja zapravo onaj koji prvi pokaže imalo volje i interesa i na taj način dobiva pravo predstavljanja i zastupanja interesa svih nas, bez realnih prava, znanja, mogućnosti pa čak niti volje i želje da zastupaju interese baš svih mladih u lokalnoj zajednici.

Vladajuće ne smatramo onima koji će nam izaći u susret i dati nam priliku da učinimo nešto dobro za sebe i sektor mladih. Stoga često samostalno ili kroz djelovanje u nekim udrugama, mladi vide samo priliku da zadovolje svoje interese i potrebe. Tu njihov angažman i interes prestaje. Lokalne udruge mladih i za mlade često istupaju prema vlasti s neujednačenim stavovima. Nerijetko jedni druge gledaju kao konkurenciju što jako slabi sam sektor mladih. Lokalne studentske organizacije su mjesta okupljanja onih koji se spremaju za buduću političku karijeru, u bilo kojoj od stranaka, tako da se velika većina studentske populacije ipak u njima ne može pronaći. Kod učeničkih vijeća se postavlja pitanje koliko su autonomni, upoznati sa svojim pravima i dužnostima, a koliko su zapravo samo forma koju je potrebno zadovoljiti. Pomladci političkih stranaka su mjesta gdje se pronalaze mladi ljudi koji svoju budućnost vide u nekoj od političkih stranaka. Međutim, njihov se potencijal ne

iskorištava u potpunosti te često čekaju da sjednu na mjesto koje se ispraznilo zbog odlaska u mirovinu nekog starijeg kolege, a do tada se koriste kako bi ideologiju stranke propagirali kod svojih vršnjaka i u svojim društvenim krugovima. Ne može se reći niti kako se većina mladih ljudi može pronaći u ovakvom obliku organiziranja mladih. Klubovi za mlade su pretežito okrenuti jednokratnim akcijama i to usmjerenih isključivo na zabavu i povremene večernje programe. Inicijative mladih su uglavnom usko vezane uz neki specifični problem, izdvojen iz neke veće slike/cjeline. One su kratkoga daha i traju dokle je društvo ili određena društvena skupina fokusirana na taj problem te se gasi kada je taj problem riješen, kada dođe do zamora i sl. Problemima se tu nikada ne pristupa kao dijelu nekog šireg pitanja u zajednici kojeg treba sustavno rješavati.

Lokalna politika za mlade u Istarskoj županiji se spominje samo s vremena na vrijeme, kada pojedinci odluče preuzeti inicijativu. To traje sve dok ta osoba ne izgubi motivaciju obeshrabrena ne samo nezainteresiranošću i podijeljenošću samih mladih, nego i nerazumijevanjem i nehtijenjem predstavnika lokalnih vlasti da razumiju i prihvate važnost uspostave institucionalnih okvira kako bi se politika za mlade provodila. Ona u nas ovisi i pojavljuje se na trenutke u vidu osobne predanosti pojedinca.

Uključivanje mladih u društveni život uglavnom ovisi o spremnosti starijih da mladima prepuste dio prostora. Ali nije to sve, na njima je i odgovornost da nam daju znanja i vještine, da nam otvore prostor za slobodno djelovanje u novom prostoru, a ne da nas ograničavaju na

način da se od nas jedino i isključivo očekuje da prihvatimo norme i modele ponašanja „odraslih“ te da nastavimo tamo gdje su oni stali, tek kada oni to više ne budu mogli. Trebaju prestati gledati mladog čovjeka koji propituje politike i njihove odluke kao onoga tko njih ugrožava, nego kao nekoga tko na taj način može samo doprinijeti razvoju zajednice. Nedostaje kvalitetna i dvosmjerna komunikacija između svih dionika – mlade se ne informira o politikama za mlade, njihovim pravima i mogućnostima na njima prihvatljiv, zanimljiv, pristupačan i razumljiv način, a mladi ne ulaze u komunikaciju s predstavnicima vlasti zbog ukorijenjene skepse jednih prema drugima. Volja lokalne vlasti te zainteresiranost i spremnost obaju dionika na partnersku suradnju (mladi i vlast) ne postoji. Oni koji učine koji korak u tome smjeru jesu pojedinci, koje se na tome putu ili zaustavlja, ili gube interes uslijed sveopće nezainteresiranosti vlasti, ali i nekvalitetno umreženog sektora mladih koji nejasno formulirane poruke (ne)artikulira prema vlastima.

Transparentan uvid u rad lokalne samouprave bi mogao biti jedan korak ka uspostavljanju partnerskog odnosa mladih i vlasti, obostranog povjerenja. Tu mediji mogu odigrati iznimno važnu ulogu. Međutim, ta uloga medija treba biti dvosmjerna pa jednako tako prenositi i informacije o pozitivnim primjerima kojih u sektoru mladih ne nedostaje. Svakako je potrebno i nuđenje adekvatnog odgovora na prava i potrebe mladih. „Odrasli“ bi morali prestati gledati mlade isključivo u svjetlu pripisanim im obilježja i obrazaca ponašanja, što će biti jedan korak ka priznavanju njihovih kapaciteta, koji je neosporan i definitivno postoji te im tako otvoriti širi prostor za slobodno djelovanje ne zatvarajući ih u postojeće obrasce.

Posvećenost mladih nekom višem cilju je izrazito teško postići – nisu ohrabreni niti od strane zajednice, niti društva, niti škole, niti od strane vlastitih obitelji. Od mladih očekujemo da se u društvo aktivno uključe u za njih prijelaznom i stresnom razdoblju, razdoblju velikih promjena i odluka, kada se oni suočavaju sa stvarnim životnim problemima i svijetom „odraslih“ – zapošljavanjem, školovanjem, stanovanjem i obitelji. Pitaju se zašto bi se brinuli za društvo i probleme zajednice, koja ih nije naučila niti pripremila niti da se brinu sami za sebe, nije im omogućila njihova osnovna prava te ih često marginalizira i isključuje iz kreiranja važnijih društvenih tokova.

Osim svekolikih promjena u obrazovnom sustavu, obiteljskom odgoju i sustavu društvenih vrijednosti, potrebna je dakako i volja predstavnika vlasti. Ona ne smije od mladih očekivati isključivo pasivno prepuštanje odlukama autoriteta, nego poticati razvoj novih društvenih modela i obrazaca, pristati na eventualne prilagodbe i promjene te usvojiti njihovo viđenje (ne)provođenja politike za mlade. Temeljna društvena uloga mladih nipošto nije i ne smije biti samo priprema za integraciju u svijet odraslih.

„Od mladih stvaram legije i osvajam nepoznate krajeve Galije, koristim ih kao alat u mojem cilju dolaska do neograničene moći. Mozak im perem davajući im mogućnost življenja nad poraženim protivnikom.“ – Gaj Julije Cezar

**LOKALNA
POLITIKA
ZA MLADE
U VELIKOM
TRGOVIŠĆU**

Srećko Puhek

Veliko Trgovišće je jedna od najjužnijih općina Krapinsko-zagorske županije i izuzetno je dobro geografski smještena na sjecištu prometnih putova. Kroz samo mjesto prolazi autocesta, dvije magistrale, željeznička pruga Zagreb-Zabok-Varaždin koja bi trebala uskoro biti elektrificirana, a samo mjesto je udaljeno tek 30-ak kilometara od obližnjeg Zagreba. Imamo solidno izgrađenu industrijsku zonu, jednu od najboljih u županiji, onedavno dječji vrtić, a interes za životom u ovom mjestu je sve veći pa se u ovom momentu grade četiri velike stambene zgrade u samom središtu mjesta koje inače ima tek oko 1200 žitelja.

Stabilna politička vlast posljednjih godina polako omogućuje procvat kulturnog i društvenog života u samom mjestu. Dani općine svake godine su sve raskošniji i kvalitetnije organizirani, iz proračuna općine se financira s obzirom na mogućnosti vrlo dobro kulturnoumjetničko društvo, nogometni klubovi, Crkva i ostali segmenti društvenog života koji su u fokusu interesa općinskih vlasti. Također, u mjestu je vrlo aktivna udruga umirovljenika koja svojim štíćenici- ma svake godine organizira izlete širom zemlje, a slično je i s Ma- žoretkinjama, Limenim glazbama, sportskim klubovima i Lovačkim društvima kao i katoličkom župom koja vodi svoje odrasle članove svake godine tradicionalno u 3 marijanska svetišta diljem Hrvatske.

Ipak u svemu tome nešto nedostaje. Što je s mladim ljudima između 15 i 30 godina koji imaju neke druge afinitete, ali također i zašto nemaju nikakvu političku moć? Ovdje se to poglavito odnosi na dje- vojke iz razloga što one imaju daleko manje mogućnosti za uključiti se u neku od postojećih organizacija nego mladići.

Savjet mladih nije osnovan, a nema ni naznaka da se planira njegovo osnivanje u bližoj budućnosti. U Općini nitko nije zadužen za mlade pa iz toga slijedi da ni nitko ne prima mlade, odgovara na njihova pitanja itd. Povjerenstvo za mlade „Mladi za mlade“ osnovano je 22. travnja 2005. godine i brojalo je 15 članova/ica. Članovi/ce su bili isključivo osnovnoškolci, srednjoškolci i studenti. Ovo povjerenstvo je bilo zamišljeno kao oblik integracije mladih na području općine, a ne kao savjetodavno vijeće općinskoj vlasti. Osim te prve konstituirajuće sjednice održana je tek još jedna jedina sjednica i nakon toga rad povjerenstva je 'zamro'. Povjerenstvo nikada nije raspušteno.

U početku povjerenstvo je planiralo organizirati tjedan mladih prilikom čega bi se organizirale različite sportske i kulturne aktivnosti, a poslije toga dan mladih. Ipak, nijedno nikad nije doživjelo realizaciju. Njihov rad je u startu bio potaknut i iz općinskog proračuna sa oko 5000 kuna, međutim, ta sredstva nisu iskorištena.

U Velikom Trgovišću ne postoji nijedna udruga mladih, kao ni prostorije koje bi mladi mogli dobiti. Mladi su na prostoru ove općine integrirani u KUD Sloga, Nogometne klubove Zagorec Veliko Trgovišće i Omladinac Dubrovčan, Streljačko društvo Kovina, Klub za borilačke sportove 'Hrvatski vuk', Mažoretkinje Dubrovčan, Limene glazbe i Katoličko-sportsku udrugu. Najveću podršku od njih iz proračuna uživa NK Zagorec VT sa oko 115000 kuna godišnje. Također mladi su ovdje organizirani i u političke pomlatke, Forum mladih SDP-a, Mladež HDZ-a, a Mladi HNS-a i ZDS-a više nisu aktivni.

Sve ovo rezultira nezavidnim položajem mladih u općini Veliko Trgovišće. Za takvo stanje odgovorni su dijelom mladi, a većim dijelom lokalna samouprava koja je pokazuje nikakav interes da se ozbiljnije pozabavi problematikom mladih. Oformiti Savjet mladih isključivo pro forma je identično situaciji da se i ne osnuje, a aktualna općinska vlast niti ovo pitanje nije pokušavala otvoriti Ipak primjetan je minimalan napredak u pogledu toga da su neke stranke na lokalnim izborima uvrstile mlade na svoje izborne liste.

Kritika upućena mladima ide iz razloga što nema nijednog ni najmanjeg ozbiljnog pokušaja integracije, već s jedne strane vlada apatija i nezainteresiranost, a s druge strane svi su svjesni velike nezainteresiranosti vladajućih garnitura koje se u oba politička tabora nisu promijenila još od demokratskih promjena s početka 90-ih.

Također u sivilo politike prema mladima uklopila se i Katolička crkva koja nema ni najmanjeg konkretnog interesa da okupi mlade iz svojih redova, iako su to okolne župe većinom već odavno vrlo kvalitetno učinile i pružile mladima mjesto gdje se mogu okupljati, pružile im različite sadržaje, kao i mogućnost putovanja.

Koja su rješenja? Po mom mišljenju jedino pravo rješenje je osnivanje udruge mladih na prostoru Općine Veliko Trgovišće, zatim organiziranje katoličke mladeži u župi (drugih vjerskih zajednica na prostoru općine nema), lobiranje osnivanja Savjeta mladih kao savjetodavnog tijela i partnera Općinskom vijeću te preuređenje jednog od društvenih domova koji su godinama izvan funkcije u Centar za mlade. Također, nužno je barem jednu prostoriju u okviru

općinskih zgrada koje se trenutno vrlo neekonomično koriste dati na upotrebu mladima gdje bi oni mogli registrirati svoja udruženja, imati pristup internetu te održavati sastanke i radionice.

SURADNJA REGIONALNIH I LOKALNIH VLASTI SA ORGANIZACIJAMA MLADIH

Pozicijski dokument Mreže mladih
Hrvatske o suradnji javnog i civilnog
sektora u području razvoja lokalnih i
regionalnih politika za mlade

Mreža mladih Hrvatske, krovna organizacija mladih i članica Europskog foruma mladih, u duhu proteklih lokalnih izbora želi skrenuti pozornost na nužnost snažnije suradnje javnog i civilnog sektora, a osobito sektora mladih u pitanjima koja se odnose na razvoj položaja mladih, razvoj zajednica te cjelokupnog društva.

Temeljem dugoročne težnje za primjenom standardizirane prakse, skrećemo pažnju na nužnost stvarne, kvalitetne i otvorene suradnje u svim fazama donošenja, provedbe te vrednovanja lokalnih i regionalnih programa za mlade. Tu suradnju smatramo iznimno važnom jer se njome stvara kvalitetniji okvir za razvoj i afirmaciju mladih ljudi u njihovim lokalnim sredinama, tradicija educiranja mladih o njihovim pravima i odgovornostima u sferi građanskog života, osnažuje ih za aktivno djelovanje te omogućuje otkrivanje kreativnog potencijala mladih kao dijela populacije čija su mišljenja zastupljena u velikom broju zajednica na odgovarajući način. U konačnici, ta suradnja će nesumnjivo pridonijeti jačanju institucionalnih mehanizama kojima mladi postaju faktorom pozitivnih društvenih promjena.

Suradnja regionalnih i lokalnih vlasti sa organizacijama mladih je temelj izgradnje pravednih društvenih odnosa i uvažavanja mladih osoba kao potencijala društvenog razvoja.

Ključna načela na kojim bi se ta suradnja trebala temeljiti su:

- **Transparentnost** kojom bi se omogućio jasan pregled procesa - uloga, djelokruga djelovanja, rezultata i utje-

caja, kako tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave (JLRS), tako i organizacija mladih i za mlade uključenih u suradnju.

- **Odgovornost** koja će na temelju transparentne suradnje između tijela JLRS-a i uključenih organizacija mladih i za mlade omogućiti kvalitetno poticanje onih aktera koji doprinose poboljšanju položaja mladih i razvoju sektora mladih, ali i efektivno djelovanje mehanizama političke odgovornosti prema onim akterima koji ne ispunjavaju vrijednosti, načela i sadržaj dogovorene suradnje.
- **Načelo partnerstva**, otvoreno i aktivno sudjelovanje mladih u izradi strateških dokumenata koji na razini njihove JLRS definiraju njihova prava i obveze, kao i njihovo sudjelovanje u praćenju njihove provedbe, vrednovanju i procesima stalnog poboljšavanja.
- **Načelo povratne informacije** sukladno kojem svi akteri uključeni u suradnju imaju pravo i dužnost izvještavati ostale zainteresirane strane o svojim pozicijama o pitanjima i temama važnim za mlade. Također, ovo načelo pretpostavlja i brzo očitovanje svih uključenih strana o pitanjima od vitalne važnosti za tijek procesa suradnje.
- **Inovativnost** je nosioc mehanizama pozitivnih društvenih promjena. Posebice se pozivaju tijela JLRS da budu ot-

vorena spram novih ideja koje dolaze iz sektora mladih, a za cilj imaju unaprijeđenje bilo položaja mladih, bilo suradnje.

- **Agilnost** znači načelo brzog, odlučnog i fleksibilnog reagiranja na promjene, a preduvjet je za uspješnu upravljanje u sektoru mladih i javnom sektoru.
- **Održivost** je načelo kojim se sve uključene partnere potiče da prilikom odabira prijedloga koje će zagovarati vode računa o stavovima i vrijednostima drugih koji su u proces uključeni. Ovo načelo upućuje na izbor metoda i sadržaja koje stvaraju dugoročne kvalitetne pozitivne društvene promjene.
- **Koherentnost** koja u ovom konkretnom slučaju znači usklađenost u djelovanju svih uključenih partnera, što u pravilu rezultira višom razinom ispunjenja (zajednički) zacrtanih ciljeva.

Smatramo da suradnja organizacija mladih i JLRS sadržajno treba obuhvaćati sva životna područja mladih koja su u većoj mjeri prepoznata postojećim regionalnim/lokalnim programima za mlade čime JLRS omogućuju da je fokus u brizi za mlade usmjeren lokalnim potrebama. Temeljno područje suradnje od iznimnog značaja jest **poboljšanje životnog standarda mladih i jačanje mehanizama aktivne participacije mladih** na svim društvenim razina-

ma, krenuvši od procesa obrazovanja, mogućnostima zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja, pa sve do mobilnosti mladih i kvalitetnog provođenja slobodnog vremena.

Stvaranje partnerskog odnosa organizacija mladih i jedinica lokalne i područne/regionalne samouprave ključ je transparentne, široko otvorene, programski osnažene, participativne komunikacije te osiguranje financijske stabilnosti i održivosti civilnog sektora mladih u lokalnim zajednicama.

**POZICIJSKI
DOKUMENT MREŽE
MLADIH HRVATSKE
O NACIONALNOM
PROGRAMU ZA
MLADE
2009.-2013.**

Pozicijski dokument Mreže mladih Hrvatske o Nacionalnom programu za mlade 2009.-2013. predstavlja stav i preporuke za unaprijeđenje standarda oblikovanja i provedbe nacionalne politike za mlade. Ovaj dokument svojevrstan je vodič javnim institucijama u razvijanju standarda provedbe Nacionalnog programa za mlade i time afirmacije društvenog položaja mladih te organizacijama mladih u unaprijeđenju vlastitoga rada u području zagovaranja kvalitete života mladih i standarda provedbe politike za mlade.

Nacionalni program za mlade 2009.-2013., temeljni je dokument državne politike usmjerene mladima čiji je cilj utjecati na poboljšanje uvjeta života u područjima obrazovanja, zapošljavanja, socijalne i zdravstvene politike, aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, kulture, mobilnosti, informiranja mladih i dr. S obzirom na brojna životna područja u kojima se mladi grade, afirmiraju i stvaraju utjecaj, vjerujemo kako je uloga državne politike za mlade od ključnoga značaja za podizanje kvalitete života mladih građana/ki ove zemlje.

Primarno, nacionalna politika za mlade treba jasno poštovati i primjenjivati jasno određena načela. Prema definiciji Europske komisije¹⁵, načela javnih politika uključuju **participativnost, otvorenost, jasnost, efektivnost i koherentnost**. Ta načela navode se kao pet načela dobrog upravljanja. Svaki od ovih principa izrazito su važni za demokratičnost i transparentnost procesa dobrog upravljanja. Poštivanje ovih načela ponajviše ovisi o spremnosti vlada, koordinirajućih institucija javnih politika, da omoguće da sam *policy* proces

¹⁵ European Governance, White Paper, 2001.

prati inkluzivan pristup razvoja i implementacije. Držimo kako je poticanje razvoja ovih načela i ulaganje u održivost načela oblikovanja i provedbe nacionalne politike za mlade, minimalan napor koji treba biti uloženi ukoliko želimo graditi pravedan i uključujući sustav za građane/ke Republike Hrvatske.

S tim u vezi, ključno je da se mlade građane/ke uvažava kao društveni **potencijal i zalog za budućnost**, za razliku od tradicionalnog shvaćanja mladih kao društvenog problema. Razvijene zemlje, u političkom, ekonomskom i općem društvenom aspektu, gledaju na mlade osobe kao nositelje razvoja čime jačaju razvojne stupove društva. Shvaćanje mlade populacije kao one koja u sebi nosi potencijal razvojne, inovativne i kreativne društvene promjene, usmjerena je na dugoročne rezultate, a bazirana je na razumijevanju stvarnih potreba i problema, te društvenog položaja mladih.

Ozbiljno shvaćanje problema i potreba mladih te želja za unaprijeđenjem njihova pojedinačnog i društvenog položaja očituje se u **razvojnim strategijama i zakonima** pojedine države, te u kvaliteti njihove provedbe i relevantnih postignuća. Kvalitetno razvijena i pravedna legislativna praksa jamči ravnopravno uvažavanje mladih osoba i to na poljima poticanja aktivne participacije mladih u savjetodavnim i procesima donošenja odluka, organiziranja i umrežavanja mladih na svim razinama prema vlastitim interesima te nacionalnog krovnog umrežavanja u smjeru izgradnje trajnog partnerstva između sektora mladih i državne strukture.

Razvojne strategije i zakone trebaju pratiti **proračunska sredstva** dostatna za kvalitetan i redovit ulog u sva relevantna životna područja mladih oblikovana u Nacionalnom programu za mlade 2009.-2013. i drugim komplementarnim strategijama i zakonima, a posebice u poticanju kontinuiranog obrazovanja, stvaranja prilika za zapošljavanje i stambeno zbrinjavanje, socijalne i zdravstvene zaštite, kvalitetne i široke politike informiranja mladih, razvijanja mobilnosti i kulture mladih te ulaganja o organiziranje mladih na svim razinama. Proračunska sredstva uložena u razvoj položaja mladih, trebaju poput svih drugih, biti proporcionalna potrebama, pravedno raspoređena i transparentna prema građanima/kama Republike Hrvatske. Kvalitetna nacionalna politika za mlade treba biti usmjerena na **financijske potpore za organizacije mladih**, i to na institucionalnu potporu za nacionalnu krovnu organizaciju mladih i druge nacionalne organizacije mladih, te na programske potpore za udruge mladih i za mlade.

S tim u vezi, zalažemo se za konstruktive iskorake u izgradnji transparentnih i uključivih **institucionalnih mehanizama za mlade** kao i infrastrukturnih promjena. Držimo važnim jačanje savjetodavne uloge mladih na svim razinama, a osobito one zastupljene u Savjetu za mlade Vlade Republike Hrvatske te razvoj sustava zajedničkog odlučivanja (*tzv. co-management*) o relevantnim pitanjima državne politike za mlade. Pored toga, smatramo neizostavnim jačanje komunikacije i koordinacije tijela državne uprave koji su nositelji mjera politike za mlade kako bi se postigla koherentnost politike, kvaliteta informiranja i jačanje efekta provedbe. Vjerujemo da je

nužno osamostaliti posebnu administrativnu jedinicu izvršne vlasti, na razini Vladinog ureda za mlade, zaduženog za provedbu Nacionalnog programa za mlade 2009.-2013. i drugih strategija usmjerenih mladima kako bi se osigurao visoko kvalitetni proces provedbe i konzultacija s organizacijama mladih.

Provedba Nacionalnog programa za mlade 2009.-2013. treba osigurati **stalnu i transparentnu politiku informiranja** o stanju provedbe, postignutim rezultatima i efektima u svakodnevnom životu mladih u Republici Hrvatskoj. S tim u vezi, nužno je uspostaviti kvalitetan i redovit sustav praćenja provedbe, na temelju kojega se redovito čini vrednovanje procesa i postignuća. U ovom smislu, potrebno je da sva tijela državne uprave zadužena za provedbu mjera Nacionalnog programa mlade 2009.-2013. podnose iscrpna redovite usmene i pismene izvještaje koordinativom tijelu, Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti koje o tome javno podnosi objedinjen godišnji izvještaj Savjetu za mlade Vlade RH, Vladi RH, Saboru RH te organizacijama mladih. U tom smislu potrebno je ojačati poziciju Savjeta za mlade Vlade RH te osigurati sljedeće: redovite sjednice Savjeta za mlade, dostavljanje svih relevantnih Vladinih dokumenata iz područja mladih svim članovima/icama poštujući načela participativnosti, otvorenosti, transparentnosti i partnerstva te razvijati ulogu Savjeta kao prostor razmjene informacija, podizanja kapaciteta u kvaliteti provedbe te vrednovanja postignuća procesa provedbe.

Jednako važno, a da bi se osigurala željena kvaliteta temeljena na razumijevanju mladih, nužno je ulagati u **istraživanja društvenog položaja, problema i potreba mladih** te specifičnih aspekata života i afirmacije uloge i utjecaja mladih u istima. Potrebno je ostvariti redovita ulaganja u provedbu takvih istraživanja koja s jedne strane stvaraju nužnu osnovu za izgradnju kvalitetne nacionalne politike za mlade, a s druge strane otvara prostor organizacijama mladih i samim mladima da kreativno i konstruktivno pristupe rješavanju problema.

Držimo da politiku za mlade treba razvijati na **lokalnim razinama**, uvažavajući specifične potrebe i položaj mladih u manjim lokalnim zajednicama. Ovo vidimo kao izniman prostor za jačanje uloge područne i lokalne uprave i samouprave u razvijanju položaja mladih kao i one organizacije mladih u lokalnim zajednicama. Veliku ulogu u podizanju kvalitete života mladih nose jedinice regionalne i lokalne samouprave i organizacije mladih te njihova sinergija u stvaranju lokalnih politika za mlade.

U konačnici držimo da ovaj Nacionalni program za mlade mora promijeniti svakodnevni život mladih u Republici Hrvatskoj, doprinijeti stvarnim učincima i podići kvalitetu života mladih.

Mreža mladih Hrvatske
www.mmh.hr

ISBN 978-953-95173-4-0